100 DE PERSONALITĂȚI

Oameni care au schimbat destinul lumii

Apariție săptămânală
5,99 LEI / 29,99 MDL

40

CAROL CEL MARE

DeAGOSTINI

100 DE PERSONALITĂȚI
Oameni care au schimbat destinul lumii

Carol cel Mare

Numărul 40

EDIȚIE SĂPTĂMÂNALĂ

EDITURA: De AGOSTINI HELLAS SRL

EDITOR: Petros Kapnistos

MANAGER ECONOMIC: Fotis Fotiou

MANAGER DE REDACȚIE ȘI PRODUCȚIE: Virginia Koutroubas

ADRESĂ: Vuliagmenis 44-46, 166 73 Atena

MARKETING MANAGER: Michalis Koutsoukos

PRODUCT MANAGER: Nasita Kortesa

COORDONATOR DE PRODUCȚIE: Carolina Poulidou

MANAGER DISTRIBUȚIE: Evi Boza

MANAGER LOGISTICĂ ȘI OPERAȚII: Dimitris Pasakalidis

COORDONATOR LOGISTICĂ ȘI OPERAȚII: Antonis Lioumis

ADAPTARE PENTRU LIMBA ROMÂNĂ:
Fast Translate, Best Communication Media SRL

DTP: RAY

TIPĂRIRE ȘI LEGARE: NIKI EKDOTIKI S.A.

DIRECTOR DE PRODUCTIE TIPOGRAFIE: STELIOS KRITSOTAKIS

IMPORTATOR: Media Service Zawada S.R.L.

Country Manager: Mariana Mihălțan

Marketing Manager: Adina Bojică

Redactor: Gabriela Muntean

Distribution Manager: Dan Iordache

ADRESA: str. Louis Pasteur nr. 38, et.1, ap.5,
sector 5, București, România

DISTRIBUITOR: Hiparion S.A.

ISSN: 1791-0765

Fotografii: Uniphoto Press, Corbis Japan

Prețul numerelor

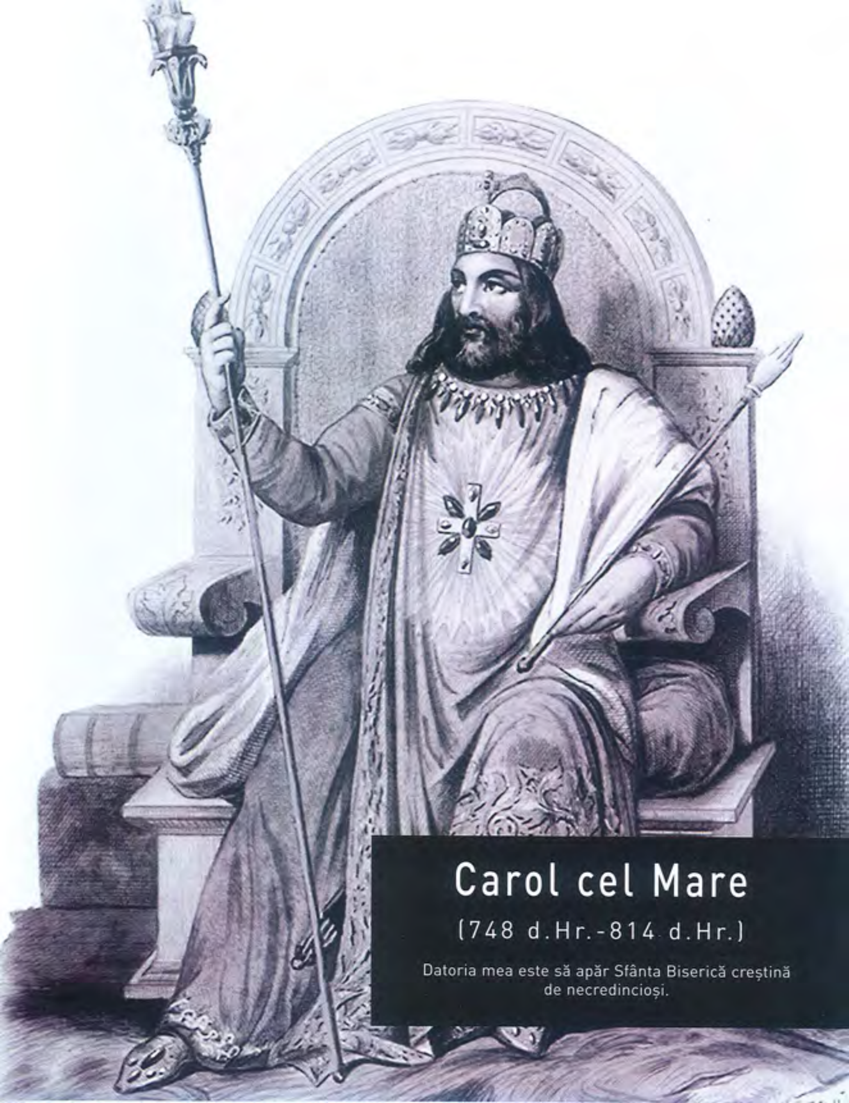
Prețul primului număr: 2,99 LEI/14,50 MDL

Prețul celui de-al doilea număr și al tuturor celorlalte numere: 5,99 LEI/29,99 MDL

Carol cel Mare

(748 d.Hr.-814 d.Hr.)

Datoria mea este să apăr Sfânta Biserică creștină de necredincioși.

Carol cel Mare

Ce fel de viață a dus Carol cel Mare?

PROLOG

SE SCURSESERĂ DEJA CÂTEVA SECOLE, de la timpurile de glorie ale Imperiului Roman în Europa Occidentală. Civilizația strălucită a Romei fusese înlocuită de cultura barbarilor germanici. Regatul franc al dinastiei merovingiene domnise în această parte a Europei începând cu sfârșitul secolului al patrulea, dar dinastia a fost uzurpată de către carolingieni. În anul 768 d.Hr. a urcat pe tron al doilea rege carolingian: Carol cel Mare.

După ce a moștenit teritoriile controlate de tatăl său, Carol cel Mare a făcut din creștinism filosofia fundamentală a regatului său. El a inițiat și o campanie militară care s-a extins cu îndrăzneală în toate direcțiile, pentru a răspândi influența acestui regat creștin. Rezultatul acesteia a fost acapararea unor teritorii uriașe, ce cuprindeau Germania, Franța și Italia. Carol cel Mare avea să devină o mare personalitate a Europei medievale, care a reînviat gloria Greciei și Romei antice, păstrând totodată un distinct caracter germanic asupra realizărilor sale.

Deci, ce fel de viață a dus Carol cel Mare?

TABEL CRONOLOGIC

476	Căderea Imperiului Roman de Apus
481	Ascensiunea regatelor france
748	Se naște Carol cel Mare
761	Campania din Aquitania
768	Carol urcă pe tron împreună cu Carloman
772	Declanșarea războaielor cu saxonii
774	Audiența la Papă Invazia Regatului longobarzilor
778	Invazia Hispaniei
781	Sunt puse bazele sistemului de succesiune la tron
785	Conducătorul saxon Widukind se predă
787	Invazia sudului Italiei
788	Anexarea Bayern-ului
789	Carol cel Mare dă culegerea de ordonanțe „Admonitio Generalis"
799	Papa Leon al III-lea este prins într-o ambuscadă
800	Carol cel Mare este uns împărat la Roma
804	Supunerea saxonilor este dusă la capăt
	Declanșarea războiului cu danezii
805	Supunerea Regatului avarilor
806	Carol cel Mare dispune împărțirea regatului la moartea sa Conflicte cu Islamul și Bizanțul
810	Moartea Regelui Pepin al Italiei Moartea lui Karl, fiu nelegitim
811	Carol cel Mare își finalizează testamentul
813	Ludovic cel Pios este uns împărat alături de tatăl său
814	Carol cel Mare moare la Aachen (Aix-la-Chapelle)
816	Încoronarea regelui Ludovic cel Pios
843	Împărțirea Imperiului franc
862	Întemeierea Sfântului Imperiu Roman
1165	Canonizarea lui Carol cel Mare
1993	Înființarea Uniunii Europene

Cuceririle şi evanghelismul unui împărat european

Carol cel Mare a fost al doilea rege din dinastia Carolingiană a francilor. El şi-a extins rapid teritoriile prin cuceriri sprijinite de Papă şi, după spusele sale, de voința divină. Ulterior a fost încoronat de către Papă, fiind proclamat împărat. După căderea Romei, odată cu trecerea timpului, regatele france s-au îndepărtat din ce în ce mai mult de binefacerile civilizației clasice, dar, sub domnia lui Carol cel Mare această regiunea aceasta va trece printr-o revigorare culturală. Să reconstituim viața împăratului care a inaugurat o nouă eră din istoria europeană.

▲ O imagine a lui Carol cel Mare la o vârstă relativ tânără, realizată în secolul al XIX-lea. Deşi nu mai există nici un fel de imagini ale lui Carol cel Mare care să fi fost create în timpul vieții sale, el a devenit un subiect frecvent abordat de artiştii din epoca modernă.

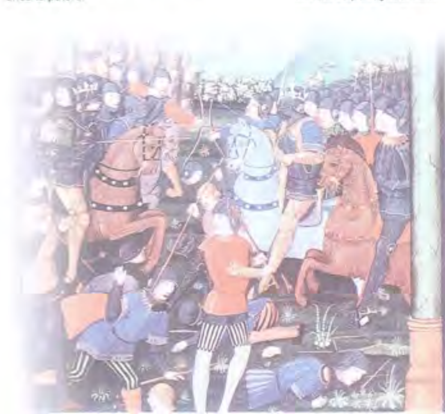
Instabilitate în țară și peste hotare

Moştenirea tatălui său

REGATUL FRANC A FOST creat la finele secolului al cincilea, de către conducătorul merovingian Clovis. Se crede că leagănul Regatului franc a fost bazinul Rinului Inferior. Carol cel Mare (în franceză „Charlemagne"; cunoscut drept Carolus în latină şi Karl în germană) s-a născut ca moştenitor al lui Pepin cel Scurt, majordomul palatului regal al francilor. Există multe teorii despre anul naşterii lui Carol cel Mare, care avea să transforme, mai târziu, Regatul franc moştenit de el în cea mai mare putere din Europa Occidentală. Cea mai convingătoare teorie propune anul 748 d.Hr. pentru naşterea sa, dar nu este deloc o dată sigură. Nu există niciun fel de izvoare istorice contemporane de luat în seamă, despre primii ani de viață ai lui Carol cel Mare. Einhard, cronicarul care îi fusese apropiat lui Carol cel Mare în timpul tinereții, şi care a scris biografia Viața lui Carol cel Mare, nota următoarele: „Ar fi o nesăbuință, cred, să scriu măcar un cuvânt despre naşterea lui Carol, sau chiar despre copilăria sa, pentru că nu s-a scris nimic vreodată despre acest subiect şi nu mai este nimeni în viață care să ne poată da asemenea informații. Prin urmare, am hotărât să trec peste aceste vremuri necunoscute şi să încep imediat a vorbi despre caracterul şi faptele sale, precum şi despre alte asemenea lucruri legate de viața sa, care merită povestite şi puse dinaintea domniilor voastre; mai întâi voi zugrăvi faptele sale în țară şi peste hotare, apoi caracterul şi îndeletnicirile sale, şi în cele din urmă administrația şi moartea sa, nelăsând deoparte nimic din ceea ce merită a fi ştiut sau trebuie cunoscut."

Pepin al II-lea (cunoscut şi ca Pepin cel Mijlociu) a fost străbunicul lui Carol cel Mare. El a pus bazele a ceea ce urma să devină apogeul puterii carolingiene. Fiul său, Carol Martel, a oprit expansiunea Islamului în Europa, învingându-i pe cuceritorii musulmani ai Iberiei în bătălia de la Tours (cunoscută şi sub numele de bătălia de la Poitiers) în anul 732 d.Hr. Carol Martel a folosit această victorie ca pe o oportunitate de a prelua frâiele puterii de la dinastia merovingiană. În timpul domniei lui Pepin al III-lea (supranumit Pepin cel Scurt), fiul lui Carol Martel şi tatăl lui Carol cel Mare, controlul asupra regatului fusese preluat deja în totalitate de la merovingieni. Pepin şi-a asigurat susținerea papalității pentru a-şi legitima ascensiunea la putere.

▼ O ilustrație a bătăliei de la Tours-Poitiers, desenată în secolul al XV-lea. Prin această victorie, Carol Martel a oprit expansiunea spre nord a puterii musulmane în Europa şi în acelaşi timp a preluat controlul asupra Regatului franc.

▸ O imagine a tatălui lui Carol cel Mare, Pepin al III-lea (cel Scurt), realizată în secolul al XIX-lea. Spre deosebire de fiul său, care avea un aspect impunător, Pepin era scund și, prin urmare, a rămas cunoscut sub numele de Pepin cel Scurt.

◂ O imagine a mamei lui Carol cel Mare, Bertrada de Laon. Carol cel Mare a moștenit probabil statura robustă de la mama sa.

În acea vreme, teritoriul papal era supus presiunilor din partea Regatului longobarzilor, care fusese înființat în nordul Italiei de către invadatorii germanici.

Papa și-a dat seama că puterea Regatului franc avea să-i fie necesară pentru a-și proteja teritoriul de această amenințare și a considerat că va găsi aliați mai buni în carolingieni, cu abilitățile lor de conducere deosebite, decât în merovingieni, a căror putere decăzuse. Carolingienii erau și ei conștienți de faptul că sprijinul Papei avea să le legitimeze preluarea puterii de la merovingieni. Astfel, atât carolingienii cât și Papa aveau de profitat de pe urma acestei alianțe. Cu susținerea Papei Zaharia, Pepin al III-lea a reușit să preia controlul asupra regatului de la Childeric al III-lea, ultimul dintre merovingieni, care era complet slăbit. Dinastia carolingiană era acum la putere. În acel moment, Carol cel Mare avea în jur de trei ani. Din fiul majordomului palatului regal ajunsese moștenitorul tronului Regatului franc.

Alianța cu papalitatea

Succesorul Papei Zaharia a fost Ștefan al II-lea. Ștefan al II-lea a trecut Alpii și a vizitat Regatul franc în anul 754 d.Hr. Ștefan l-a uns din nou pe Pepin rege și în schimb a primit promisiunea conducătorului francilor de a-i oferi ajutor împotriva longobarzilor. Pepin a recucerit teritoriul dintre Roma și Ravenna și i l-a cedat Papei. Această așa-numită donație a lui Pepin a marcat începutul existenței teritoriilor cunoscute ulterior sub denumirea de Statele Papale.

Aproximativ în această perioadă au izbucnit revolte repetate împotriva stăpânirii francilor în regiunea Aquitania – în nord-vestul Franței zilelor noastre. Carol cel Mare a avut prima sa experiență pe câmpul de luptă la vârsta de treisprezece ani, într-o campanie împotriva insurecției din Aquitania din anul 761 d.Hr. Avea să pornească la o nouă luptă împotriva revoltei în anul următor, dar fără ca francii să obțină o victorie decisivă. Aquitania se va preda armatei francilor abia peste șapte ani. Odată duse la bun sfârșit eforturile sale din Aquitania, tatăl lui Carol cel Mare, Pepin al III-lea (cel Scurt), moare în anul 768 d.Hr.

Omul-cheie

REGELE JOSUA DIN IUDEEA

Deși tatăl său folosise creștinismul în scopuri pur politice, Carol cel Mare a fost un credincios devotat credinței creștine. Cea mai mare influență asupra credinței lui Carol cel Mare a avut-o regele Josua din Iudeea.

Josua a fost conducătorul regatului Iudeei în cea de-a doua jumătate a secolului al șaptelea î.Hr. În timpul domniei sale a fost descoperit un vechi manuscris despre care s-a crezut că ar fi Cartea Deuteronomului din Vechiul Testament. Josua a implementat reforme religioase pe baza conținutului acelui manuscris. El a eradicat venerarea idolilor, a restaurat o separație aproape uitată între justiție și puterea executivă, și a susținut importanța credinței într-un singur Dumnezeu.

Faimoasa culegere de ordonanțe Admonitio Generalis dată de Carol cel Mare în anul 789 d.Hr. explica limpede politica administrativă a conducătorului. În aceasta, Carol își declara hotărârea de-a face din Regatul franc o țară care să-l venereze cum se cuvine pe Dumnezeu, așa cum făcuse Josua în Iudeea cu secole înainte.

Este posibil ca această asemănare a lui Carol cel Mare cu Josua să fi fost o stratagemă a sa sau a bisericii. Se mai făcuseră paralele și înainte între personalități ale Vechiului Testament, precum Moise, și înaintașii carolingieni ai lui Carol cel Mare, Carol Martel și Pepin al III-lea. Aceasta le conferea conducătorilor carolingieni aura că îl slujeau cu cinste pe Dumnezeu și apărau biserica slăbită. Comparația lui Carol cel Mare cu Josua a întărit și mai mult ideea că regii carolingieni erau slujitorii și apărătorii credinței creștine.

▸ Regele Josua, care a câștigat independența regatului său, Iudeea, față de Asiria. Josua a înfăptuit reformereligioase și a fost un susținător al monoteismului.

Acțiunile mamei sale

La moartea lui Pepin al III-lea, în anul 768 d.Hr., Regatul franc a fost divizat prin domnia comună a lui Carol cel Mare și a fratelui său, Carloman. Totuși, avea să existe discordie între frați, iar semnele incapacității lor de a se înțelege urmau să apară repede, la doar un an de la moartea tatălui lor. Carol cel Mare voia să trimită o armată care să înlăture ultimele forțe ce opuneau rezistență francilor în Aquitania dar Carloman a refuzat să accepte acest plan. Carol cel Mare și-a asumat un mare risc hotărând să continue atacul asupra Aquitaniei, și a reușit până la urmă să subjuge această regiune greu de supus. Neîncrederea dintre cei doi frați s-a accentuat și mai mult.

Mama lui Carol cel Mare, Bertrada de Laon, se temea că neînțelegerile interne din Regatul franc amenințau să răspândească haosul în întreaga Europă Occidentală. Aceasta l-a convins pe Carol cel Mare să divorțeze de soția sa bolnăvicioasă și să se căsătorească cu Desiderata, fiica regelui longobard Desiderius. Acest lucru a adus pace între franci și longobarzi. Uniunea a trezit pe moment suspiciunea Papei, dar negocierile diplomatice abile ale Bertradei au reușit să instaureze pacea între franci, longobarzi și papă. Această realizare constituia ceva ce soțul ei, Pepin al III-lea, nu reușise niciodată să înfăptuiască. Totuși, situația avea să se schimbe repede la moartea subită a lui Carloman în luna decembrie a anului 771 d.Hr. Când acesta a murit, fratele său a acaparat imediat teritoriile ce reveneau moștenitorilor lui Carloman și le-a luat acestora dreptul de succesiune la tron. Carol cel Mare era acum singurul conducător al Regatului franc. El avea să pună capăt păcii create de mama sa și să pornească o îndrăzneață campanie de expansiune teritorială prin forța armelor.

▴ Pepin al III-lea primește coroana din mâinile Sfântului Bonifaciu, cel mai mare sfânt creștin din Regatul franc. La încoronare, controlul asupra monarhiei a trecut de la merovingieni la carolingieni.

▾ Lanuri de grâu lângă Paris, în inima Regatului franc.

Expansiunea Regatului franc

Deznodământul compromisului

ÎNȚELEGEREA AMIABILĂ aranjată de mama lui Carol cel Mare, Bertrada de Laon, între Regatul franc, Regatul longobarzilor și Papă n-avea să dureze mult. Carol cel Mare și-a dat seama că, în cele din urmă, coexistența pașnică dintre franci și longobarzi avea să ia sfârșit, așa că a anulat căsătoria cu soția sa longobardă. Respingerea fiicei sale de către Carol cel Mare a fost o lovitură teribilă pentru onoarea tatălui ei, Desiderius. El l-a târât și pe Papă în dispută, și a încercat să-l convingă să-i încoroneze pe moștenitorii fratelui lui Carol cel Mare, Carloman, pe tronul Regatului franc.

Adrian I, care devenise papă în anul 772 d.Hr., a fost obligat să aleagă între tabăra lui Carol cel Mare și cea a lui Desiderius. În cele din urmă l-a excomunicat pe Desiderius și i-a luat partea lui Carol cel Mare, al cărui Regat franc îi fusese loial din vremea lui Pepin al III-lea. În anul 773 d.Hr., papa Adrian i-a cerut lui Carol cel Mare să trimită trupe la Roma și să cucerească Regatul longobarzilor. Confruntarea dintre Carol cel Mare și Desiderius devenea acum inevitabilă.

Calea spre Războiul Sfânt

În anul 773 d.Hr., Carol cel Mare a ordonat marii sale armate să mărșăluiască spre Italia și să invadeze Regatul longobarzilor prin nordul regiunii. Longobarzii au opus rezistență în capitala lor, Ticinum (Pavia zilelor noastre). Între timp, Adelchis, fiul lui Desiderius, strânsese o armată la Verona. Împreună cu el, la Verona, erau și văduva și moștenitorii lui Carloman. Ambele cetăți fortificate opuneau o rezistență serioasă forțelor lui Carol cel Mare.

▸ O ilustrație înfățișându-l pe Papa Adrian I (în centru) întâmpinându-l pe Carol cel Mare, (stânga). După ce a trecut Alpii și a invadat Italia în anul 773 d.Hr., Carol cel Mare a avut o întrevedere cu Papa, în anul următor.

În anul următor, 774 d. Hr., Carol cel Mare și-a lăsat armata să asedieze Verona și Ticinum și s-a îndreptat spre Roma să-i ceară Papei o audiență. Carol cel Mare a fost șocat de uriașa cetate a Romei. Prin comparație cu acea metropolă, principalele „orașe" ale Regatului franc păreau aproape niște sate pitorești. Carol cel Mare s-a simțit cu atât mai plin de reverență față de creștinism și de reprezentantul său, Papa.

După întrevederea cu Papa, Carol cel Mare s-a întors la cucerirea Regatului longobarzilor. În acel iunie, Carol cel Mare a reușit să-l captureze și să-l întemnițeze pe Desiderius, după ce a atacat Ticinum și a supus Verona. Adelchis a fugit în Bizanț, dar văduva și moștenitorii lui Carloman au căzut prizonieri. Regatul longobarzilor, care dăduse ani îndelungați atâta bătaie de cap Papei și Regatului franc, fusese în cele din urmă învins de către Carol cel Mare.

Longobarzii nu au fost singurii dușmani ai lui Carol cel Mare în primii ani ai domniei sale. Saxonii, un trib păgân din pădurile din valea Rinului, care respingeau creștinismul, au devenit și ei ținta lui Carol cel Mare. Campania acestuia împotriva saxonilor a început în anul 772 d.Hr., chiar înainte de invazia Regatului longobarzilor.

Credința saxonilor avea ca zeitate supremă pe Irmin, un copac sacru, despre care se spunea că susține Universul. Când războiul era în toi, Carol cel Mare a tăiat copacul care-l simboliza pe zeul Irmin. Acesta nu era doar sprijinul universului în mitologia saxonă, ci și un "stâlp" de susținere psihologică pentru poporul saxon. Evident, saxonii au fost indignați de această faptă, dar pentru Carol cel Mare ea a simbolizat începutul unui război sfânt de stârpire a idolatriei și de răspândire a credinței creștine. Războaiele cu saxonii n-au constituit un simplu act de expansionism teritorial pentru Carol cel Mare.

Acestea au făcut, de asemenea, parte dintr-un conflict cu profunde semnificații religioase.

▾ O ilustrație detaliată a cuceririi Regatului longobarzilor. În dreapta se vede armata francilor asediind un castel lombard. Nu este sigur dacă această imagine înfățișează Verona sau Ticinum, dar asediile ambelor cetăți aveau să se dovedească de lungă durată.

Războaiele saxone au fost suspendate temporar, astfel încât Carol cel Mare să se poată concentra asupra cuceririi longobarzilor, dar au fost reluate în anul 775 d.Hr. Carol cel Mare a trimis un masiv contingent militar și i-a făcut pe saxoni să se predea în anul 776 d.Hr. El a stabilit o bază de operațiuni la Paderborn, în centrul teritoriului Saxoniei și de acolo a desfășurat în mod susținut o campanie de convertire a saxonilor la creștinism. Totuși, mulți saxoni au refuzat să treacă la creștinism. Saxonii anti-creștini s-au raliat în jurul unui conducător războinic pe nume Widukind. Avea să treacă ceva timp până când întreaga Saxonie să fie subjugată.

Înfrângere în Hispania

În timp ce Carol cel Mare continua să facă progrese în supunerea saxonilor, un mesager din Hispania [Spania zilelor noastre] a sosit la Paderborn, unde se afla Carol cel Mare. De la începutul secolului al șaptelea, Peninsula Iberică se aflase sub hegemonia dinastiei Omeiazilor, invadatori arabi musulmani din Africa de Nord. Totuși, partea nord-estică a Iberiei era condusă de prinți musulmani neafiliați Omeiazilor. În cea de-a doua jumătate a secolului al optulea, emirul omeiad Abd ar-Rahman I a început să atace statele musulmane mai mici. În disperarea lor, statele islamice mai mici au căutat ajutorul lui Carol cel Mare, un conducător care nu era câtuși de puțin musulman, ci creștin.

Carol cel Mare a fost de acord să-i ajute pe prinții musulmani. În anul 778 d.Hr., a trecut Munții Pirinei și a invadat Peninsula Iberică. După ce a înfrânt armata Omeiazilor la Zaragoza, în sudul regiunii Pirineilor, Carol cel Mare a hotărât să renunțe la misiune și să se retragă dincolo de munți. Ariergarda armatei lui Carol cel Mare a fost prinsă într-o ambuscadă de către basci, un popor care trăia în Munții Pirinei, și a fost masacrată. Acest episod avea să devină baza poemului epic din secolul al XII-lea, „Cântecul lui Roland". În cele din urmă, campania lui Carol cel Mare în Peninsula Iberică avea să se încheie cu puțin succes și nu s-a transformat niciodată într-o încleștare de mare anvergură cu forțele Islamului.

CLIPE PERSONALE

MODUL DE TRAI AL LUI CAROL CEL MARE

Despre înfățișarea personală a lui Carol cel Mare au fost scrise multe lucruri în biografia sa realizată de cronicarul Einhard. Acesta îl descrie pe Carol cel Mare ca fiind un bărbat foarte înalt, robust, care trecea de un metru nouăzeci și avea un ușor exces de greutate, însă bine distribuit. Se pare că era o figură impunătoare. Avea o voce ușor înaltă, și vorbea clar, dar nu tare. Printre trăsăturile sale distinctive se numără ochii mari, scânteietori și părul bogat, blond. Trăsăturile descrise de Einhard sunt reflectate și în vitraliul cu portretul lui Carol cel Mare din catedrala de la Strasbourg, realizat în secolul al XII-lea.

Carol cel Mare era un bărbat civilizat, care a adoptat cultura Romei antice, dar care era totodată mândru și atașat de cultura unică a propriului său popor germanic. Nu-i plăceau veșmintele împodobite din tradiția romană, preferându niște haine care să-i permită să se miște cu vioiciune. Aceasta, precum și marele său entuziasm pentru vânătoare arată că de fapt Carol cel Mare nu și-a pierdut niciodată tradiționalul spirit germanic. Chiar și după ce a început să dea semne de slăbiciune în anii bătrâneții, și-a petrecut câteva luni vânând în pădurile Saxoniei – asta după ce lăsase instrucțiuni ca, la moartea sa, copiii săi să-i succeadă la tron.

Lui Carol cel Mare îi plăcea să mănânce carne. Deși medicul său i-a spus că ar fi mai sănătos să mănânce carne moale, fiartă, Carol cel Mare n-u a ținut deloc cont de acest sfat și a continuat să consume carne tare, friptă. Totuși, Carol cel Mare acorda multă atenție sănătății. Nu mânca niciodată în exces, și când bea, nu consuma atât de mult alcool încât să se îmbete. Carol cel Mare îi disprețuia de fapt pe cei care beau prea mult, considerându-i niște oameni incapabili să-și întrețină starea de sănătate.

▼ În această imagine dintr-o istorie ilustrată a lumii publicată în Germania în anul 1880, Carol cel Mare reprezentat călare privește cum Irmin, copacul sacru din centrul păgânismului saxon, este retezat. Poporul saxon îngenunchează în fața lui.

▲ Un vitraliu-portret al lui Carol cel Mare realizat în secolul al XII-lea, din marea catedrală din Strasbourg. Imaginea lui Carol cel Mare cu părul bogat și ochi mari era deja bine înrădăcinată când a fost creat acest portret.

▸ Armata francă înaintează în Hispania. Un incident din campania iberică avea să devină sursa de inspirație pentru poemul epic ulterior „Cântecul lui Roland".

Apogeul puterii lui Carol cel Mare

Predarea lui Widukind

REGATUL FRANC NU ERA o stat cu o puternică autoritate centralizată. Conducătorii clanurilor locale puternice și cu rădăcini familiale adânci au fost făcuți conți, stăpânind peste regiunile lor sub autoritatea supremă a regelui. Astfel, Regatul franc era în esență un imperiu cu administrație descentralizată. Conții regionali puteau să se concentreze asupra conducerii propriilor teritorii mărunte, care se aflau sub controlul lor individual. Cu toate acestea, în Saxonia încă nu existau conți, în pofida faptului că teritoriul căzuse sub stăpânirea lui Carol cel Mare în anul 777 d.Hr., și aveau loc revolte ale forțelor anti-creștine care se strânseseră în jurul războinicului conducător Widukind. În anul 778 d.Hr., în timp ce Carol cel Mare era departe, în campania sa din Hispania, a izbucnit o altă revoltă a saxonilor. După această tulburare aveau să izbucnească revolte ale saxonilor în fiecare an. Sistemul de guvernare prin intermediul conților a fost introdus în Saxonia în anul 782 d.Hr.. După introducerea sa, credințele păgâne ale saxonilor au fost strict interzise. Pentru Carol cel Mare, cucerirea Saxoniei era o cale de-a creștina populația sa păgână.

Widukind a fugit în teritoriile slave de la hotarul de răsărit al Saxoniei și de acolo a continuat să lupte împotriva francilor. Din cauza rezistenței continue a acestuia, Carol cel Mare a trebuit să-și petreacă mai mult timp decât ar fi dorit înăbușind rezistența saxonă. Widukind s-a predat în cele din urmă în anul 785 d.Hr.; viața i-a fost cruțată atunci când a fost de acord să treacă la creștinism. Carol cel Mare l-a înștiințat pe Papă cu mare emfază despre vestea botezului lui Widukind. Totuși, numai pentru că Widukind acceptase, asta n-a însemnat că problemele lui Carol cel Mare cu saxonii se încheiaseră. Revoltele din Saxonia aveau să continue să-l tulbure pe Carol mulți ani de atunci înainte.

Alegerea unui moștenitor

Deși era ocupat cu războaiele, Carol cel Mare a reușit totuși să găsească timpul de a se căsători de trei ori. A început să se gândească la necesitatea de a avea un moștenitor. În prima sa căsătorie cu o femeie pe nume Himiltrude, a fost binecuvântat cu un fiu, Pepin. Mai târziu s-a despărțit de Himiltrude. A doua căsătorie cu prințesa longobardă Desiderata nu i-a adus copii. Patru fii, printre care și doi gemeni, i s-au născut din cea de-a treia căsătorie cu Hildegard. În afara unui fiu slab, bolnăvicios, trei dintre aceștia, împreună cu primul băiat, Pepin, aveau să devină moștenitorii lui Carol cel Mare. Cu toate acestea, Pepin avea și el o constituție slabă și a fost dezmoștenit în anul 781 d.Hr. Carol cel Mare l-a făcut pe cel de-al doilea fiu al său, Karl, moștenitorul său, al treilea fiu, Carloman, urmând să devină regele Italiei; alt fiu, Ludovic, a fost desemnat să devină regele Aquitaniei. Carloman, care urma să devină conducătorul Italiei, a fost rebotezat Pepin, la fel cu primul fiu care fusese dezmoștenit.

Carol cel Mare a trebuit să ia în considerare și căsătoria fiicelor sale. Imperiul Roman de Răsărit, cunoscut și sub numele de Imperiul Bizantin, era singura țară care moștenise gloria fostului Imperiu Roman. Bizanțul controla regiunea răsăriteană din Marea Mediterană. În anul 781 d.Hr., Carol cel Mare a căsătorit-o pe fiica sa, Rotrude (în alte izvoare, Hruodrud), cu împăratul Bizanțului, Constantin al VI-lea.

▲ Hildegard, a treia soție a lui Carol cel Mare. Înainte de moartea sa în anul 783 d.Hr., i-a dăruit lui Carol cel Mare patru fii și mai multe fiice.

▼ O ilustrație modernă a predării lui Widukind. Călare în dreapta spre exterior se află Carol cel Mare; bărbatul care îngenunchează înaintea sa, implorând îndurare, este Widukind.

În acea perioadă, puterea în Bizanț era deținută de fapt de Irina, văduva împăratului Leon al IV-lea și mama împăratului aflat pe tron, Constantin al VI-lea. Bizanțul avea influență și asupra părții sudice a Peninsulei italiene și se simțea amenințat de puterea Regatului franc din nord. Împărăteasa-mamă Irina spera că Bizanțul și francii ar putea ajunge la o înțelegere pentru a păstra pacea.

Ca și cum nu i-ar fi păsat câtuși de puțin de voința Irinei, Carol cel Mare a ordonat armatei sale să înainteze în nordul Italiei în anul 786 d.Hr. Rămășițele teritoriilor din Regatul longobarzilor, pe care-l zdrobise Carol cel Mare, se regrupau, și îl priveau pe Carol cel Mare ca pe dușmanul lor. Carol cel Mare a reușit să le zdrobească prin forța armelor, în anul următor. Aceste teritorii erau susținute de Bizanț și campania lui Carol cel Mare le-a arătat bizantinilor că avea intenții serioase. Asta însemna desigur că aranjamentul de căsătorie dintre fiica sa și împăratul bizantin era anulat.

Neînțelegeri cu Bavaria

După victoria sa din Italia, Carol cel Mare și-a îndreptat atenția asupra ducatului Bavariei, care se învecina cu regatul său la răsărit. Ducele de Bavaria, Tassilo al III-lea, fusese ostil față de Regatul franc de când încheiase o alianță cu Regatul longobarzilor în timpul domniei lui Pepin al III-lea, tatăl lui Carol cel Mare. Carol cel Mare știa că, acum, odată învinși longobarzii, bavarezii nu mai aveau nici un aliat care să-i sprijine în apărarea propriului stat. Își începu atacul asupra vecinului său în vara anului 787 d.Hr. Tassilo al III-lea și fiii săi au fost prinși și luați ostatici și au fost forțați să-i jure loialitate lui Carol cel Mare. Bavaria era acum anexată la Regatul franc.

Anul următor, Tassilo al III-lea a încheiat un pact secret cu avarii, un trib asiatic ce trăia la răsărit de Bavaria și s-a ridicat împotriva lui Carol cel Mare, dar această revoltă a fost repede înăbușită. Carol cel Mare a profitat de ocazie pentru a-l instala pe Gerold de Vinzgouw ca duce al Bavariei, trecând astfel regiunea sub deplinul său control. Apoi a lansat o cruciadă împotriva avarilor și a reușit să-i convertească pe aproape toți la creștinism până în anul 797 d.Hr.

Până la sfârșitul secolului al optulea, Carol cel Mare avea sub control teritoriile de astăzi ale Franței, ale celor trei țări care constituie azi Benelux, ale întregii Germanii cu excepția părții nord-estice, ale Austriei, Boemiei (Cehiei de azi) și partea de nord a Italiei. El a făcut din Regatul franc una dintre cele mai mari puteri din Europa.

▲ O catedrală despre care se spune că a fost construită de Carol cel Mare în Regensburg, vechea capitală a Bavariei. Tassilo al III-lea a făcut din Regensburg capitala sa până când a fost înlăturat de Carol cel Mare.

▲ O ilustrație dintr-o carte din secolul al XV-lea, înfățișându-l pe Carol cel Mare și cei trei moștenitori ai săi. Carol cel Mare este în dreapta, spre exterior; în picioare, cu fața spre el, sunt – de la dreapta la stânga – Karl, Ludovic, și Pepin.

DIN CULISE

SECRETUL FORȚEI ARMATEI FRANCE

Despre armata lui Carol cel Mare rămân necunoscute mai multe aspecte decât s-ar putea crede. Se știe doar, datorită descoperirilor arheologice, că armata nu purta armuri și nu folosea lanțuri. Oștenii aveau ca arme lănci și săbii, dar forțele france nu au purtat armură până în secolul al nouălea. Tehnologia armatei france era mult mai înapoiată decât a avarilor și a musulmanilor din Hispania. Carol cel Mare a avut probabil câte ceva de învățat despre tehnologia militară în luptele purtate cu aceste culturi mai avansate.

Cu toate acestea, celelalte triburi germanice cucerite de Carol cel Mare, precum bavarezii și saxonii, nu aveau nici măcar cine știe ce cavalerie; forțele lor erau alcătuite în primul rând din soldați pedeștri. Mai exista și o forță de cavalerie grea în regiunea bretonă din nord-vestul Franței, aflată sub controlul lui Carol cel Mare. Această cavalerie grea avea să devină o parte importantă din armata Regatului franc.

Astfel, se poate deduce că, cel puțin la început, armata lui Carol cel Mare nu era remarcabilă prin comparație cu forțele armate ale țărilor din jur. Deci, care era secretul puterii sale? În primul rând, gradul înalt de dezvoltare și organizare al agriculturii în Regatul franc a încurajat organizarea forțelor militare. Acest lucru ar fi fost imposibil pentru societăți precum slavii și musulmanii, care depindeau în mare măsură de pășunat. Marea productivitate a agriculturii france sistematizate furniza armatei lui Carol cel Mare suficiente provizii, făcând posibile campaniile militare de durată. Marea parte a aventurilor militare ale lui Carol cel Mare au fost pe termen lung. De asemenea, faptul că francii nu aveau o cultură urbană prea avansată avea să se dovedească în avantajul lor. Decadența ultimelor zile ale orașelor din Imperiul roman nu s-a înrădăcinat câtuși de puțin printre franci, permițându-le să strângă o armată și mai puternică.

▼ Carol cel Mare și armata sa, zugrăviți într-o ilustrație dintr-o carte din secolul al XIV-lea. Carul din dreapta transportă provizii pentru armata lui Carol cel Mare. Capacitatea francilor de a-și aproviziona armata a făcut posibile campaniile militare de durată.

Renașterea Imperiului de Apus

Crearea unei noi civilizații

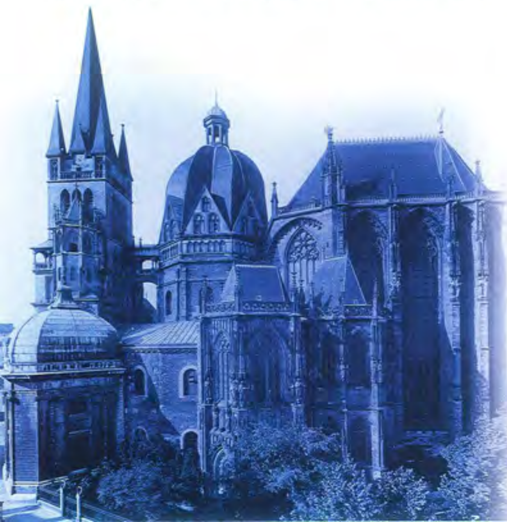
ÎN ANUL 789 D.HR., în culegerea sa de ordonanțe „Admonitio Generalis", Carol cel Mare declara că datoria sa era să conducă numeroși oameni care să răspândească slava lui Hristos. Deja Regatul franc ajunsese să ocupe un vast teritoriu, iar Carol cel Mare a afirmat răspicat că principiile creștinismului reprezentau și principiul fundamental al țării sale.

Regatul franc nu deținea o capitală fixă. Familiile nobile locale conducătoare aveau o mare putere, iar autoritatea avea o largă descentralizare. De asemenea, i-ar fi fost imposibil lui Carol cel Mare să rămână într-o capitală centrală fixă, din cauza campaniilor sale constante împotriva statelor vecine. Totuși, la sfârșitul secolului al optulea, Carol cel Mare s-a atașat de orașul Aachen (Aix-la-Chapelle), din partea de nord-vest a Germaniei actuale, lângă granița cu Belgia. Orașul avea să devină în cele din urmă capitala sa. Aceasta era totodată o cale pentru Carol cel Mare de a-și exprima rezistența față de Bizanț, care își stabilise propria capitală magnifică la Constantinopole. Carol cel Mare, în calitatea sa de apărător al creștinismului în Europa, voia să întemeieze o capitală a Regatului franc care să rivalizeze cu Constantinopol.

▲ Un edict dat de Carol cel Mare în anul 799 d.Hr., cu un an înainte de a fi încoronat de Papă. Prin el i se înapoiază teritoriul unui conte care fusese suspectat de trădare, dar își dovedise nevinovăția. Documentul arată cum Carol cel Mare avea puterea de-a confisca pământurile nobilimii.

▼ Marea catedrală din Aachen, un simbol al realizărilor mărețe de conducător ale lui Carol cel Mare. Domul din mijloc adăpostește altarul regal personal de rugăciune al lui Carol cel Mare.

Totuși, se pare că nu s-a gândit niciodată să se instaleze la Roma, reședința Papei încă din vremea Imperiului Roman. Carol cel Mare respecta cultura Romei, dar era atașat de cultura teritoriilor sale natale germanice. Carol cel Mare nu a aspirat să devină roman; în schimb voia să creeze o nouă civilizație bazată pe cultura germanică, cu unele elemente creștine și romane adăugate. Sentimentele lui Carol cel Mare în această privință pot fi deduse și din faptul că respingea stilul de îmbrăcăminte roman, în favoarea veșmintelor tradiționale germanice.

Izgonirea Papei

Carol cel Mare a petrecut primăvara anului 799 d.Hr. într-o campanie prelungită împotriva unei revolte saxone și n-a prevăzut situația apărută simultan la Roma. În timp ce Papa lua parte la o paradă de celebrare a Zilei Sfântului Marcu, pe 25 aprilie, câțiva bărbați s-au repezit la el și l-au răpit. Leon al III-lea devenise papă după moartea lui Adrian I în anul 795 d.Hr. și se ridicase din clasa plebeiană. Ascensiunea sa la putere i-a atras antipatia rudelor lui Adrian I, care acordau o mare importanță statutului social. În anul precedent ieșise la suprafață un complot de înlăturare a lui Leon al III-lea, iar Roma se găsea într-o stare de neliniște. Răpirea lui Leon al III-lea era desigur opera unei facțiuni a rudelor lui Adrian I. Cei care l-au luat prizonier i-au tăiat lui Leon al III-lea o ureche, pentru a arăta, în mod simbolic, că fusese înlăturat din funcție.

Cu toate acestea, aliații lui Leon al III-lea au reușit să ia cu asalt mănăstirea unde era ținut prizonier și l-au salvat pe papă, care era plin de sânge. Leon al III-lea a fugit departe de intrigile de

la Roma și s-a dus la Carol cel Mare, în Saxonia.

Carol cel Mare nu prea știa ce să facă cu Papa. El s-a consultat cu Alcuin de York, un învățat și profesor al curții carolingiene. Alcuin a susținut că Bizanțul, Papa și regele francilor erau cei trei stâlpi care susțineau creștinismul în Europa, dar că dintre cei trei, Carol cel Mare era cel mai puternic și că era datoria sa față de Dumnezeu să-i pedepsească pe cei care acționaseră împotriva lui Leon al III-lea. Carol cel Mare a acceptat acest sfat și a început să ia măsuri pentru a-l repune în drepturile sale de papă pe Leon al III-lea. El a trimis o forță militară ca să-l însoțească pe Leon al III-lea înapoi la Roma, a interogat personajele principale ale conspirației împotriva Papei și le-a aruncat în închisoare.

Leon al III-lea a hotărât să-i acorde lui Carol cel Mare titlul de împărat, pentru a reface gloria Imperiului Roman de Apus. Aceasta avea să servească drept exemplu de manifestare importantă de putere pentru cei care-l amenințau pe Papă. Nu există documente doveditoare ale vreunei negocieri în această privință între Leon al III-lea și Carol cel Mare. Cu toate acestea, se pare că Leon al III-lea a fost de fapt cel care a făcut eforturi active pentru a-l unge împărat pe Carol cel Mare. Deși cucerise regiunile din jurul țării sale, Carol cel Mare încă se mai confrunta cu rebeliuni în teritoriile sale. De asemenea, ascensiunea sa la statutul imperial nu putea decât să instige la o relație de adversitate cu Bizanțul. Carol cel Mare nu era sigur dacă faptul de a deveni împărat avea să fie sau nu în avantajul său.

În anul ce a urmat fugii lui Leon al III-lea în Saxonia, Carol cel Mare s-a îndreptat spre Roma pentru prima dată în treisprezece ani.

▸ O imagine în mozaic, comandată de Leon al III-lea în jurul anului 797 d.Hr. În centru se află Sfântul Petru, cu Carol cel Mare la dreapta și Leon al III-lea la stânga. Imaginea este semnificativă, deoarece este printre puținele care-l înfățișează pe Carol cel Mare cât timp acesta mai era în viață. Lucrarea originală a fost distrusă în secolul al XVIII-lea, dar a fost refăcută imediat. Singurele fire de păr vizibile la Carol cel Mare sunt cele din mustață.

◂ O ilustrație dintr-o carte din secolul al XIX-lea înfățișându-l pe Leon al III-lea sub protecția francilor, în timp ce se întoarce la Roma. Bărbații care cad înaintea soldaților sunt membri ai facțiunii care a încercat să-l răstoarne pe Leon al III-lea.

▾ O ilustrație dintr-o istorie din secolul al XIII-lea înfățișându-i pe Carol cel Mare (al doilea din dreapta) și soția sa (a treia din dreapta). Fiicele sale, care nu l-au părăsit deloc în timpul vieții, se ocupă cu torsul.

Versiune diferită

CAROL CEL MARE ȘI FIICELE SALE

Istoria a înregistrat patru căsătorii ale lui Carol cel Mare, care a fost tatăl a opt fii și zece fiice. În afară de succesorul său, Karl, ceilalți fii ai săi au devenit conducătorii diverselor regiuni din imperiul tatălui lor, imediat ce au împlinit vârsta potrivită. Fiul său pe care-l dezmoștenise a fost nevoit să-și petreacă tot restul vieții trăind în liniștea unei mănăstiri. Cu toate acestea, Carol cel Mare și-a crescut și și-a ținut aproape fiicele. Unii pretind că fiicele sale și-au petrecut toate viața trăind alături de tatăl lor. În biografia sa despre Carol cel Mare, Einhard susține că lui Carol cel Mare i-ar fi fost imposibil să renunțe la traiul alături de fiicele lui. Einhard scrie că soarta i-a cerut lui Carol cel Mare un preț scump pentru autoritatea cu care a hotărât viața fiicelor sale. Einhard se referă aici la copiii nelegitimi pe care i-au născut fiicele lui Carol cel Mare, în urma legăturilor pasagere cu bărbații cu care tatăl lor le interzisese să se căsătorească.

Totuși, nu există nici un document care să ateste pedepsirea de către Carol cel Mare a fiicelor sale pentru că au avut copii nelegitimi cu bărbații cu care le interzisese să se căsătorească. Deși Carol cel Mare era sever cu fiicele sale când era vorba de aspectul căsătoriei, se pare că le-a trecut cu vederea alte indiscreții.

De la rege la împărat

Încoronarea din ziua Crăciunului

CAROL CEL MARE S-A HOTĂRÂT în cele din urmă să accepte invitația lui Leon al III-lea și s-a îndreptat spre Roma în luna august a anului 800 d.Hr. A plecat din Aachen și, însoțit de armata sa, a făcut o călătorie de plăcere până la Roma. A ajuns la marginea orașului spre sfârșitul lunii noiembrie a aceluiași an. Leon al III-lea era acolo să-l întâmpine. În ziua de Crăciun, în Catedrala Sfântul Petru de la Vatican, Leon al III-lea l-a uns împărat pe Carol cel Mare. Din acel moment, Carol cel Mare a devenit, din regele francilor, împărat roman.

Nu este clar cum privea Carol cel Mare noua sa poziție de împărat roman. Totuși, unele idei despre natura acestui nou imperiu pot fi desprinse din scrierile lăsate de Alcuin, sfetnicul lui Carol cel Mare. Se presupunea că noul imperiu nu era o simplă reîncarnare a Romei, ci ceva mult mai măreț: un imperiu creștin.

Bizanțul, fostul Imperiu Roman de Răsărit, rămăsese bazat pe civilizația latină chiar și după separarea de Imperiul Roman de Apus, produsă cu secole în urmă. Prin contrast, Carol cel Mare dorea să creeze un imperiu creștin uriaș, care avea să includă tot felul de culturi și grupuri etnice (Carol cel Mare însuși fiind germanic, și nu un descendent al romanilor). Carol cel Mare a primit titlul de împărat pentru a putea deveni conducătorul acestui vast nou teritoriu creștin. Acest devotament neabătut față de creștinism era o ideologie care avea să-i inspire pe franci, făcându-i să dorească să convertească popoarele păgâne care-i înconjurau și să-i alunge pe musulmani din Iberia. Carol cel Mare a acceptat creștinismul și civilizația romană, dar obiectivul său nu era reînvierea fostului Imperiu Roman, ci crearea unui imperiu nou în Europa.

▲ Vaticanul, reședința Papei de la Roma, așa cum arată astăzi. Această clădire impunătoare nu era construită în vremea lui Carol cel Mare, dar pe atunci Roma era singurul oraș din Europa Occidentală care putea rivaliza cu gloria Constantinopolelui, capitala bizantină.

▼ Încoronarea lui Carol cel Mare. Această ilustrație din secolul al XV-lea redă exact momentul în care Leon al III-lea a pus coroana de împărat pe capul lui Carol cel Mare.

Împărăteasa Irina

După încoronare, Carol cel Mare a petrecut în jur de un an la Roma. S-a întors la Aachen în vara anului 801 d.Hr. Un lucru care avea să se dovedească problematic pentru Carol cel Mare după încoronare a fost relația sa cu Imperiul Bizantin.

Relația amiabilă dintre Bizanț și Regatul franc se prăbușise odată cu revolta orașului Benevento din sudul Italiei în anul 786 d.Hr. Rotrude, fiica lui Carol cel Mare care fusese trimisă în Bizanț pentru a se căsători cu Constantin al VI-lea, a fost nevoită să se întoarcă în țara sa. În anul 797 d.Hr., Irina, mama lui Constantin al VI-lea, și-a înlăturat propriul fiu de pe tron, l-a orbit și a luat puterea. În acea perioadă, acte precum orbirea sau tăierea urechii unui împărat sau papă simbolizau îndepărtarea de la putere a conducătorului.

◂ O reproducere plină de imaginație a Constantinopolelui în timp ce mai era încă un oraș creștin, desenată în secolul al XV-lea. Acesta a devenit un oraș în întregime musulman după cucerirea de către forțele islamice în anul 1453.

Irina s-a autoproclamat împărăteasa Bizanțului și avea să conducă acest imperiu. Ea a făcut cunoscută adversitatea dintre Imperiul Bizantin și Regatul franc. Ignorând voința Bizanțului și trecând la ungerea lui Carol cel Mare ca împărat, Leon al III-lea părea să facă inevitabilă o înfruntare între moștenitorii Imperiului Roman de Răsărit și de Apus.

Trimișii împărătesei bizantine Irina au sosit la Roma în anul 802 d.Hr. Situația avea să ia o turnură neașteptată: trimișii veniseră cu o propunere de pace de la Irina. Circumstanțele dificile din Bizanț erau principala cauză care o făcuseră pe Irina să ia decizia de a cere pacea.

În acea perioadă, dinastia Abbasizilor și califatul său de la Bagdad reprezentau cea mai mare putere în Orientul Mijlociu. Aceasta era o țară musulmană care se afla într-un conflict perpetuu cu vecinul său de la nord-vest, Imperiul Bizantin. În anul 797 d.Hr., Carol cel Mare trimisese emisari la califul Harun al-Rashid din Bagdad. Drept răspuns, reprezentanții califatului trimiseseră și ei emisari la Roma. Acolo, îi oferiseră în dar elefanți lui Carol cel Mare. Se puneau bazele unei relații de prietenie între califat și regatul franc. O alianță declarată între franci și califat avea să se dovedească fără îndoială catastrofală pentru Imperiul Bizantin. Irina și-a dat seama că, recunoscând ungerea lui Carol cel Mare ca împărat, ar putea ameliora relația dintre Bizanț și Regatul franc.

Au existat discuții în această perioadă despre posibilitatea unei uniuni maritale între Bizanț și Regatul franc, adică despre o căsătorie între Carol cel Mare și Irina, deși nu se știe dacă aceste informații sunt adevărate. Chiar dacă zvonurile ar fi fost adevărate, ar fi fost probabil imposibil ca cei doi să se fi căsătorit efectiv, deoarece Irina a pierdut puterea în același an. Totuși, politica pe care aceasta a implementat-o avea să rămână neschimbată chiar și după ce a dispărut; următorul conducător bizantin, Nicefor I, avea să semneze un tratat de pace cu Carol cel Mare. Cele două țări au reușit să evite conflictul și să mențină relația amiabilă.

▾ Carol cel Mare îi primește pe trimișii califului Harun al-Rashid, în acest tablou din secolul al XVII-lea. Se spune că trimișii i-au adus în dar elefanți lui Carol cel Mare.

Versiune diferită

CĂSĂTORIA ÎMPĂRATULUI LA VÂRSTA A DOUA

Povestea despre discuțiile referitoare la căsătoria dintre Carol cel Mare și Irina este consemnată în scrierile cronicarului bizantin Teofan. Deși este adevărat că Teofan a fost contemporanul lui Carol cel Mare, nu se poate spune cu certitudine că relatarea sa se bazează pe fapte reale.

Potrivit lui Teofan, căsătoria a fost propusă de Carol cel Mare, în încercarea de a pune capăt conflictului care se produsese între Regatul franc și Bizanț la încoronarea sa. În acea perioadă, Carol cel Mare avea în jur de 54 de ani. Cea de-a patra soție îi murise în anul 800 d.Hr. și acum era văduv. Irina avea aproape cincizeci de ani și fusese văduvă de când murise soțul ei, Leon al IV-lea, în anul 780 d.Hr. Deoarece erau amândoi singuri, nu era imposibil să se căsătorească, dar puțini istorici cred că uniunea a fost vreodată luată cu adevărat în considerare. Aachen și Constantinopol erau la două mii de kilometri distanță. Unul dintre cei doi avea să fie nevoit să-și părăsească țara pentru ca acea căsătorie să funcționeze. Carol cel Mare și Irina erau, de asemenea, preocupați de problemele interne și externe, și probabil nu ar fi putut concepe ideea de a-și lăsa țara în urmă. De aceea, se crede că Teofan n-a făcut decât să aștearnă pe hârtie niște zvonuri care circulau în acea perioadă.

O altă posibilitate este următoarea: Rotrude, fiica lui Carol cel Mare, chiar fusese logodită cu fiul Irinei, Constantin al VI-lea, dar circumstanțele politice au făcut ca uniunea să fie anulată. Se poate ca cetățenilor iubitori de bârfe ai Bizanțului să le fi plăcut atât de mult povestea adevărată a Rotrudei și a lui Constantin al VI-lea, încât să o fi aplicat cu fantezie și în cazul lui Carol cel Mare și al Irinei, pentru propriul lor amuzament.

▸ O imagine în mozaic a împărătesei Irina, care și-a orbit propriul fiu și l-a înlăturat de la putere când a preluat controlul asupra Bizanțului.

O țară ecleziastică

Domnia lui Carol cel Mare ca împărat

UNUL DINTRE PRIMELE LUCRURI pe care le-a făcut Carol cel Mare ca împărat a fost să consolideze autoritatea centrală în teritoriile sale, numind funcționari care să-i supravegheze pe conducătorii locali. Acest sistem, implementat în anul 802 d.Hr., i-a permis în plus lui Carol cel Mare să le dea ordine directe conducătorilor regionali prin intermediul funcționarilor menționați. Acest aspect va deveni elementul central al controlului exercitat de Carol cel Mare asupra regatului franc. Acești reprezentanți ai regelui includeau în rândurile lor atât clerici cât și nobili, ceea ce îi făcea să fie un amestec de religios și laic. Se poate spune că numirea de către Carol cel Mare a membrilor clerului în calitate de reprezentanți ai săi a făcut parte din campania sa generală de creare a imperiului creștin.

Nobilii care lucrau alături de cler în acest nou corp administrativ erau toți membri ai clanurilor puternice pe plan regional. Deși erau vasalii lui Carol cel Mare, dețineau și un control autonom destul de mare asupra domeniilor lor. Ei își păstrau o anumită independență chiar și atunci când își îndeplineau îndatoririle către împărat. Spre deosebire de aceștia, membrii clerului care lucrau cu ei nu aveau pământuri ereditare și nu își moșteneau nici funcțiile. Ei erau numiți atât în funcțiile lor ecleziastice, cât și în cele de trimiși, de către însuși Carol cel Mare și astfel aveau față de el o mai mare loialitate decât nobilii. Noul sistem de administrație nu era doar o bună combinație între religios și laic, ci îi și menținea sub control pe conducătorii regionali, sporind astfel puterea curții și armatei imperiale.

O altă reformă implementată de Carol cel Mare după ce a devenit împărat a fost consolidarea sistemului său de jurăminte de loialitate, obținute de la supușii săi. Acesta a fost de fapt introdus înainte de încoronare, dar inițial supușii nu trebuia decât să îi jure loialitate regelui. În anul 800 d.Hr., Carol cel Mare a început să-și pună supușii să-i jure loialitate și lui Dumnezeu și să recunoască autoritatea lui Carol cel Mare ca fiind impusă prin voința divină. Cu ajutorul ambelor reforme prezentate mai sus, Carol cel Mare a făcut progrese substanțiale în atingerea obiectivului său de a crea un nou imperiu creștin.

Desigur, Carol cel Mare nu a fost un simplu politician; el a lăsat în urmă și numeroase realizări culturale. A reformat sistemul de scriere, creând o scriere standardizată, și a contribuit la dezvoltarea tehnologiei arhitecturale și din alte domenii, comandând construirea de clădiri

▲ Carol cel Mare a utilizat principiile creștinismului ca și concepte fundamentale pentru crearea noului său imperiu. Această imagine a lui Carol cel Mare a fost desenată în secolul al XVI-lea și îl înfățișează ca împărat.

▼ O ilustrație din secolul al XIX-lea a lui Carol cel Mare dând edicte imperiale. Carol cel Mare era comandantul suprem al armatelor france și conducea atât elementele laice, cât și pe cele religioase din societatea sa.

▲ Monede de aramă care se aflau în circulație în perioada domniei lui Carol cel Mare. O efigie a lui Carol cel Mare este ștanțată pe aversul monedei, iar pe reversul ei este imprimată o corabie comercială.

precum marea catedrală din Aachen. El i-a chemat de asemenea pe cei mai inteligenți cărturari, precum Alcuin, din țările vecine precum Anglia și Irlanda, să vină să lucreze la curtea sa. Aceștia au dat curs invitației sale și au contribuit la dezvoltarea învățământului și a culturii în Regatul franc. Roadele acestor eforturi au ajuns să fie cunoscute sub numele de Renașterea carolingiană.

De la atac la apărare

Un uriaș război de cucerire s-a încheiat în cele din urmă atunci când rebelii saxoni s-au predat în sfârșit în anul 804 d.Hr. Din acest moment, războaiele purtate de Carol cel Mare au încetat a mai fi invazii ale altor țări și au devenit acțiuni defensive, menite să-i apere țara de atacurile altor forțe.

Cel mai faimos război din ultimii ani ai vieții lui Carol cel Mare a fost cel cu danezii. Aceștia erau vikingi din Scandinavia care ocupaseră multe teritorii din Europa de Nord, având drept bază centrală peninsula daneză. Godfred era numele regelui lor. Asemenea altor vikingi, danezii navigau liber pe mări și jefuiau comunitățile de pe coasta țărilor pe care le atacau. Coasta regatului franc avea să fie supusă frecvent incursiunilor lor. Carol cel Mare a organizat o flotă militară, dar germanicii, care erau obișnuiți să lupte pe uscat, nu erau eficienți în războaie maritime. Carol cel Mare a hotărât să pună capăt atacurilor daneze trimițându-și armata direct în Danemarca în anul 804 d.Hr. Godfred, de asemenea, a condus și el o forță militară spre sud ca să le iasă în întâmpinare francilor. Cele două tabere s-au înfruntat față în față mult timp, dar nici una nu a pornit atacul asupra celeilalte. În cele din urmă, ambele armate s-au retras. Luptele împotriva incursiunilor daneze aveau să continue până în anul 810 d.Hr., când Godfred a fost ucis într-o răscoală a propriilor săi supuși.

În timp ce continuau să fie atacați de danezi, francii erau asaltați și de flote trimise de puterile musulmane din Hispania și Africa de Nord. Carol cel Mare voia să își intensifice slaba prezență navală și a ordonat construirea unei noi flote. Aceasta a fost terminată în portul Bologna în anul 810 d.Hr., iar Carol cel Mare a vizitat personal flota, pentru a o inspecta. În acest moment avea șaizeci și opt de ani. Din faptul că nu a invadat Danemarca, după omorârea lui Godfred, se poate deduce că ferocitatea manifestată de Carol cel Mare în trecut se diminuase cu timpul.

▲ Carol cel Mare urmărește o incursiune a danezilor pe coasta de nord a teritoriului său. Această ilustrație a fost realizată la începutul secolului XX, dar atât veșmintele epocii, cât și înfățișarea de bărbat vârstnic a lui Carol cel Mare sunt redate cu acuratețe.

Biblioteca de amintiri

CATEDRALA REGALĂ DIN AACHEN

Carol cel Mare adora orașul Aachen (Aix-la-Chapelle). Acesta nu a fost niciodată capitala oficială a imperiului său, dar cu siguranță Carol cel Mare a preferat ca împărat acest oraș oricărui altul din noul său imperiu creștin.

Carol cel Mare a dispus construirea unui nou palat în locul ruinelor unei catedrale construite de tatăl său, Pepin al III-lea. Construcția a durat din anul 786 d.Hr. până în anul 800 d.Hr. Complexul includea o catedrală regală, o piață adiacentă și un palat unit cu ele, în care avea să locuiască Carol cel Mare. Catedrala se mai păstrează și în prezent și a fost desemnată monument aflat în patrimoniul UNESCO.

În anii ce au urmat, construcția avea să fie renovată de multe ori și aspectul său avea să treacă prin schimbări considerabile, dar structura octogonală a catedralei inițiale va rămâne intactă. Antice coloane de marmură au fost aduse de la Roma și Ravenna pentru a susține structura și se spune că prin acest gest Carol cel Mare a vrut să-și afirme statutul de moștenitor al Imperiului Roman.

După ce Regatul franc a devenit Sfântul Imperiu Roman (de Națiune Germană), construcția a fost prețuită ca o parte importantă a moștenirii lui Carol cel Mare. De la Otto I în anul 936 d.Hr. la Ferdinand I în anul 1531 d.Hr., ceremoniile de încoronare a treizeci de împărați germani au avut loc în catedrală. Tronul lui Carol cel Mare se mai află încă în clădire, iar Carol cel Mare însuși, precum și sfântul împărat roman Otto al III-lea sunt îngropați în ea.

Pare foarte grăitor faptul că sediul central al Uniunii Europene, de la care se așteaptă să reînvie visul lui Carol cel Mare de a unifica Europa, este amplasat la doar douăzeci și cinci de kilometri de această construcție, din care Carol cel Mare a făcut veriga centrală a imperiului său.

▸ Interiorul catedralei octogonale din Aachen. Arcada de la etaj este făcută cu materiale aduse din locuri precum Roma și Ravenna.

Odihnindu-se în pace la Aachen

Încheierea păcii cu Bizanţul

NICEFOR I, succesorul împărătesei Irina a Bizanţului, a fost ucis într-o bătălie cu bulgarii, care se ridicaseră brusc ca putere politică şi militară în Peninsula Balcanică. În anul 811 d.Hr., un nou împărat, Mihail I, a urmat la tron. Procesul de încheiere a păcii între Bizanţ şi franci avea să înregistreze noi progrese sub domnia lui Mihail I şi a lui Carol cel Mare. Din documentele scrise utilizate în negocierile sale cu Mihail I, Carol cel Mare a omis formula „Împărat al romanilor" din lungul său titlu şi a afirmat că îl iubea şi-l respecta pe Mihail I ca pe un frate. Relaţia dintre Bizanţ şi franci, care fusese probabil cea mai presantă problemă cu care s-a confruntat Carol cel Mare în timpul domniei sale, era în sfârşit ameliorată până la punctul în care s-au născut sentimente fraterne între împăraţii celor două ţări.

▸ Un document pe papirus trimis lui Carol cel Mare de către Mihail I imediat după ce acesta a urcat pe tronul Bizanţului. A fost scris în anul 811 d.Hr. şi anunţa refacerea relaţiei dintre Bizanţ şi franci, după moartea împărătesei Irina.

▴ Ludovic, unul dintre fiii şi succesorii lui Carol cel Mare. Îi lipseau calităţile de conducător, dar a fost şi mai credincios decât tatăl său, aşa că a rămas în istorie sub numele de Ludovic cel Pios.

◂ Ludovic cel Pios este încoronat de Papa Ştefan al IV-lea după moartea lui Carol cel Mare. El fusese deja desemnat co-imperator, cât tatăl său mai era încă în viaţă.

Succesorii lui Carol cel Mare

La vârsta de cincizeci şi opt de ani, Carol cel Mare a dat un edict în care stabilea împărţirea imperiului după moartea sa. Viitorii conducători ai diverselor regiuni ale ţării au fost nominalizaţi în acest document. Fiul său, Karl, avea să devină regele francilor, Pepin avea să devină regele Italiei, iar Ludovic a fost desemnat ca regele Aquitaniei.

CĂLĂTORII ÎN TIMP

ISTORIA RĂZBOAIELOR LUI CAROL CEL MARE

Aveau să treacă aproape cincizeci de ani între prima experienţă militară a lui Carol cel Mare în campania împotriva Aquitaniei, din anul 761 d.Hr., şi ultima sa confruntare cu danezii în anul 810 d.Hr. În acest timp, Carol cel Mare se va pune adesea în fruntea armatei france şi o va conduce personal.

Carol cel Mare n-a vrut niciodată de fapt să-şi anihileze duşmanii. În conformitate cu principiile de bază ale domniei sale, dacă un general inamic accepta creştinismul după ce era învins, Carol cel Mare îi cruţa viaţa, chiar dacă respectivul le opusese francilor o rezistenţă furioasă şi îndelungată. Până şi viaţa lui Widukind, conducătorul saxon care a luptat împotriva lui Carol cel Mare timp de treisprezece ani, a fost cruţată după ce el s-a convertit la creştinism. Desiderius, regele longobarzilor, şi Tassilo al III-lea de Bavaria şi-au pierdut teritoriile după ce au fost înfrânţi de Carol cel Mare, dar nu şi-au pierdut şi viaţa.

Un aspect important al războaielor purtate de Carol cel Mare este durata mare a multora. Mai ales campaniile împotriva avarilor şi a saxonilor au durat mulţi ani. Acestea nu erau simple războaie de expansiune teritorială, ci şi eforturi de convertire a păgânilor la creştinism, iar luptele cu ei nu erau uşoare tocmai din cauza acestei complicaţii. Acest fenomen se poate observa în luptele dintre practicanţii unor religii diferite care continuă şi astăzi în lume.

Istoria războaielor lui Carol cel Mare

Anul	Războiul
761	Campania din Aquitania (prima sa experienţă militară)
772	Încep atacurile împotriva saxonilor
773	Prima campanie italică
774	Supunerea Regatului longobarzilor
776	A doua campanie italică
778	Campania din Hispania (înfrângere la Roncesvalles - Ronceveaux)
785	Widukind este forţat să se predea
786	Campania împotriva oraşului Benevento
788	Anexarea Bavariei
791	Încep atacurile împotriva avarilor
795	A doua campanie din Hispania
797	Supunerea avarilor
800	Carol cel Mare se duce la Roma
804	Supunerea definitivă şi deplină a saxonilor Primul conflict cu danezii
810	Ultimul conflict cu danezii

Totuși, proclamația dată de Carol cel Mare nu avea să confere o soluție completă pentru problema succesiunii după moartea sa.

În luna iunie a anului 810 d.Hr., Rotrude, fiica lui Carol cel Mare, care trăise alături de tatăl ei de la anularea căsătoriei sale cu împăratul bizantin, a murit. Luna următoare, Pepin, regele Italiei, a murit și el. O tragedie și mai mare avea să-l lovească pe Carol cel Mare în acel decembrie: Karl, fiul și moștenitorul său desemnat, murea fără să lase un succesor. Anul următor, celălalt fiu pe nume Pepin, al lui Carol cel Mare, băiatul bolnăvicios care fusese dezmoștenit de tatăl său, s-a îmbolnăvit și el și a murit la mănăstirea unde ducea un trai liniștit. Singurul moștenitor al lui Carol cel Mare rămas în viață era Ludovic, regele Aquitaniei.

Carol cel Mare și-a scris testamentul în anul 811 d.Hr. și a dat instrucțiuni detaliate despre modul în care avea să se dispună de averea sa considerabilă. Marea parte a bunurilor sale au fost împărțite între episcopii celor douăzeci și una de mari municipalități din imperiul său, orașe precum Viena, Milano, Roma și Lyon. Restul averii sale a fost lăsată copiilor, nepoților și supușilor săi credincioși. O parte a fost împărțită săracilor, sub formă de pomeni.

▲ O ilustrație dintr-o carte din secolul al XV-lea, care-l înfățișează pe Carol cel Mare pe patul de moarte. Carol cel Mare nu a lăsat nici un fel de instrucțiuni privind înmormântarea sau locul său de veci.

Carol cel Mare l-a desemnat pe Bernard, fiul decedatului Pepin de Italia și nepotul său, drept conducătorul Italiei. Restul teritoriilor sale aveau să-i revină celui de-al patrulea său fiu, Ludovic, regele Aquitaniei și ultimul său fiu în viață. Ludovic avea să-i succeadă lui Carol cel Mare ca împărat, și a fost desemnat co-imperator de către tatăl său în anul 813 d.Hr. Carol cel Mare a așezat el însuși coroana pe capul lui Ludovic la ceremonie. Papa nu a luat parte la această încoronare. Noul împărat nu a fost încoronat la Roma, ci la Aachen. Aceasta a marcat un pas important în procesul de creare a unei Europe noi, independente, care nu se afla complet sub influența Papei.

Carol cel Mare și-a instalat succesorii fără nici un fel de incident. L-a trimis pe Ludovic înapoi în Aquitania și s-a dedicat sportului său preferat – vânătoarea, în jurul orașului Aachen. Avea să fie ultima sa vânătoare. Carol cel Mare a fost lovit de febră în luna ianuarie a anului 814 d.Hr. și a intrat în comă. Și-a dat ultima suflare pe 28 ianuarie în același an. Nu a fost îngropat împreună cu majoritatea celorlalți regi franci la Paris; în schimb, ultimul său loc de odihnă avea să fie în catedrala regală din iubitul său oraș Aachen.

Expansiunea teritoriilor france înfăptuită de Carol cel Mare, durata domniei și credința sa sunt menționate în inscripția de pe mormântul său.

◄ Bustul lui Carol cel Mare din Catedrala din Aachen. Această lucrare detaliată în bronz a fost realizată în secolul al XIV-lea.

Renaşterea carolingiană înfloreşte în Evul Mediu

Epoca medievală a lui Carol cel Mare, o vreme în care creștinismul era religia dominantă, iar feudalismul era structura fundamentală a societății, a ajuns să fie cunoscută sub denumirea de Evul Mediu Întunecat, după ce a început Renașterea în Europa Occidentală, în secolul al treisprezecelea. Cu toate acestea, marile minți ale Europei au fost adunate de Carol cel Mare în regatul său, iar înțelepciunea lor colectivă avea să dea naștere unei noi înfloriri a învățăturii și artelor. Cutezanța simplă a popoarelor germanice avea să fie încorporată în cultura precisă și erudită a romanilor. Aceasta a fost Renașterea carolingiană.

Roma şi germanicii

CIVILIZAȚIA ROMANĂ A INTRAT într-un declin de la prăbușirea Imperiului Roman de Apus, la sfârșitul secolului al IV-lea. Singurii care au păstrat cultura romană și creștină în locuri precum Regatul longobarzilor și Regatul goților au fost membrii clerului. În Regatul franc, latina era folosită ca limba documentelor administrative; totuși, aceasta se întâmpla doar în scris, iar limba latină nu era cea utilizată de poporul sau de cârmuirea Regatului franc. Creștinismul se răspândise în rândul francilor, dar era doar o credință individuală, iar principiile sale nu aveau nici o influență în politică.

Cauza acestui declin al culturii romane în Europa Occidentală poate fi găsită în structura societății germanicilor, care le-au luat locul romanilor, devenind conducătorii regiunii. Comerțul activ pe rutele din Marea Mediterană le-a adus romanilor mari bogății și a determinat apariția unei clase consumatoare urbane. Această clasă urbană constituia principalul susținător al culturii romane.

Pe de altă parte, germanicii aveau o societate fundamental agrară, fără o clasă consumatoare urbană care să sprijine cultura de tip roman. Statul german al Regatului franc, care controla regiunea Galiei (Franța, Germania, și părți din nordul Italiei zilelor noastre) nu făcea excepție de la această situație. Carol cel Mare poate fi numit, pe drept cuvânt, revoluționar, pentru că a încercat să întemeieze

▼ O ilustrație dintr-o carte de istorie scrisă în secolul al XVIII-lea, înfățișându-i pe Carol cel Mare (stânga) și pe Alcuin. Carol cel Mare înțelegea limba latină, dar nu putea să o citească, așa că îl punea pe Alcuin să-i citească literatură cu voce tare.

Faimoasa statuie ecvestră a lui Carol cel Mare. Se spune că a fost realizată în secolul al nouălea. Mâna stângă ține niște bijuterii. Mâna dreaptă s-a pierdut, dar ținea odinioară o sabie. Este una dintre puținele lucrări în bronz din timpul dinastiei carolingiene.

Dreapta acțiune este mai bună decât cunoașterea; dar pentru a putea face ceea ce e drept, trebuie să știm ce este drept.

CHARLEMAGNE ÉTABLIT UNE ACADÉMIE DE BELLES-LETTRES.

▲ O portretizare plină de imaginație a lui Carol cel Mare anunțând deschiderea școlii sale, desenată la câteva secole după acest moment. În academie avea să domnească o atmosferă intelectuală liberă, reamintind de cea din lumea Greciei clasice.

într-un asemenea spațiu, o țară condusă pe baza principiilor creștinismului.

Educația membrilor clerului

Renașterea dintre secolele al XIII-lea și al XV-lea, care a înlăturat orânduirea medievală, a fost în primul rând o mișcare artistică. Cu toate acestea, prin contrast, Renașterea carolingiană al cărui autor a fost Carol cel Mare poate fi numită o mișcare politică ce a generat o reînsuflețire a culturii clasice.

Când Carol cel Mare a luat conducerea la moartea tatălui său, Pepin al III-lea, se zice că nivelul intelectual al membrilor clerului și al reprezentanților laici din Regatul franc era destul de scăzut. Carol cel Mare credea că, pentru a putea servi interesele regatului său, va trebui să determine repede o creștere a nivelului de educație a reprezentanților laici și clericilor. Mai întâi trebuia să abordeze problema înființării unui sistem educațional pentru clericii din regat. Tinerii aveau să fie educați în școli, iar elevii remarcabili aveau să fie aleși pentru a deveni membri ai clerului, indiferent de statutul lor social. Carol cel Mare a declarat că nu li se va arăta îngăduință elevilor slabi, chiar dacă se întâmpla să fie rudele unor nobili importanți.

Pasiunea lui Carol cel Mare pentru educația clericilor săi poate fi văzută în „Admonitio Generalis", culegerea de ordonanțe apărută în anul 789 d.Hr., precum și în frecventele sale proclamații și ordine date ulterior. Carol cel Mare adresa critici deosebit de aspre clericilor care nu știau să explice credincioșilor conținutul Bibliei.

Rețeaua de cunoaștere

Carol cel Mare considera de asemenea că aducerea laolaltă de profesori competenți în țara sa pentru a cultiva oameni talentați era o altă îndatorire importantă. Acțiunile sale de atragere a acestor învățați s-au extins și în Britania (Anglia zilelor noastre) și Italia, și unii dintre cei mai buni profesori din aceste regiuni au răspuns chemării sale. Cel mai remarcabil dintre acești învățați era un călugăr din Northumbria, Alcuin de York. Cel mai bun elev al său se va dovedi a fi însuși Carol cel Mare.

Alcuin era un cleric în slujba lui Dumnezeu, dar era de asemenea bine instruit și în civilizația latină care a precedat ascensiunea creștinismului. De asemenea, academia înființată de Carol cel Mare, în care își desfășura activitatea Alcuin, era dominată de o atmosferă de liberalism. Statutul și clasele sociale erau date uitării, studenții de acolo discutând liber între ei chestiuni legate de cunoaștere.

▲ Excelența gravurilor carolingiene poate fi constatată cu ajutorul acestor reliefuri de fildeș de pe coperta unei cărți de rugăciuni. Copertele din fildeș erau folosite adesea la legarea cărților în această epocă.

În academie erau adesea folosite porecle. De exemplu, Carol cel Mare devenea David, Alcuin era cunoscut drept Flaccus (de la numele de Quintus Horatius Flaccus, poetul liric roman cunoscut în lume drept Horațiu), iar prințului Pepin i se spunea Iulius. În Regatul franc fusese creat un mediu de învățătură liber, într-adevăr demn de numele de „Renaștere".

Absolvenții acestei academii aveau să devină preoți și episcopi, fiind apoi, la rândul lor, responsabili de educarea și cultivarea oamenilor talentați din regiunile în care erau trimiși. Urmarea acestui sistem a fost crearea în Regatul franc a unei rețele de oameni cultivați și talentați. Aceasta va deveni una dintre cele mai mari moșteniri lăsate de Carol cel Mare, precum și o sursă de putere pentru națiunea sa. Existența acestui „fond de inteligență" a fost și unul dintre motivele pentru care Regatul franc a reușit să construiască cu succes un imperiu care a dominat Europa Occidentală.

▲ O imagine dintr-o istorie a Franței, înfățișând construirea catedralei din Aachen. Aceasta a fost prima structură din piatră de mari dimensiuni construită în Germania, care, în acea perioadă era încă dominată de clădiri din lemn.

Realizări culturale

Desigur, Renașterea carolingiană n-a fost o simplă succesiune de realizări religioase și politice. Au existat de asemenea numeroase progrese culturale importante care au apărut ca roade ale acestei mișcări intelectuale.

În domeniul literaturii, s-a produs în timpul Renașterii carolingiene o nouă înflorire a folosirii limbii latine în opere noi, scrise după modelul clasicilor. În acea perioadă, limba latină începuse să nu mai fie utilizată corect, și exista pericolul ca opera clasicilor să devină de neînțeles pentru generațiile ulterioare. Totuși, Carol cel Mare a introdus reforma scrierii, iar aceasta a avut ca rezultat transcrierea cu succes a multor opere ale literaturii latine. Faptul că oamenii din ziua de azi mai sunt capabili să-i citească pe clasicii Romei antice se datorează într-o bună măsură și reformei scrierii, precum și transcrierii de cărți care s-au produs în Renașterea carolingiană.

Ca și cum ar fi fost încurajat de această atmosferă de renaștere culturală, Einhard, un elev al lui Alcuin, a scris cea mai veche cronică fidelă despre viața lui Carol cel Mare. Această biografie se va intitula „Vita Karoli Magni" („Viața lui Carol cel Mare").

Literatura nu a fost singurul domeniu care a profitat de pe urma Renașterii carolingiene; lumea artistică a cunoscut de asemenea multe succese demne de atenție. De exemplu, după moartea lui Carol cel Mare, a fost realizată o frumoasă sculptură în bronz, care-l înfățișa călare pe cal. În această capodoperă, influența artei clasice se poate observa în redarea realistă a lui Carol cel Mare și a armăsarului său. Acea epocă a cunoscut și realizarea multor lucrări frumoase și ingenioase din aur, ce vor servi drept mărturie a talentului artiștilor Renașterii carolingiene.

Când vine vorba despre arhitectura Renașterii carolingiene, lucrarea reprezentativă este, fără îndoială, catedrala din Aachen, a cărei construire a fost comandată de Carol cel Mare. Imaginile din mozaic și tavanul rotund sunt printre cele mai minunate vestigii ale acestei lucrări arhitectonice, care încă mai există. Catedrala este construită într-un stil care nu a existat nicăieri în Regatul franc în acea perioadă, iar rădăcinile sale ar putea fi găsite de fapt în Italia. Când Carol cel Mare a atacat orașul Benevento din Italia, el a văzut și a fost puternic mișcat de clădirile octogonale din alte orașe italiene, precum Ravenna. Se spune că și catedrala din Aachen a fost desenată după clădirile octogonale văzute de Carol cel Mare în Italia.

Această renaștere a civilizației clasice inițiată de Carol cel Mare și-a meritat cu adevărat numele. El este considerat „cel Mare" nu numai pentru că a reușit să cucerească o bună parte din Europa Occidentală, ci și pentru că a reînviat tradițiile culturii romane. Conducătorii acesteia au fost cunoscuți sub numele de împărați, și la fel va fi și Carol cel Mare. „Renașterea" înseamnă o nouă viață, iar Renașterea carolingiană a fost o reînviere a culturii de inspirație clasică.

Cea mai importantă diferență dintre Renașterea carolingiană și Renașterea propriu-zisă, care a început în secolul al XIII-lea, a fost importanța acordată religiei, în cazul primeia. După moartea lui Carol cel Mare, membrii clerului, care aveau să întrețină Renașterea carolingiană, vor ajunge să acorde prioritate autorității Bisericii Catolice în fața oricărui alt lucru, ceea ce va face să pălească atmosfera liberală simbolizată de academia lui Carol cel Mare. Epoca medievală avea să fie văzută ca o perioadă aflată sub tirania bisericii, iar lumea post-renascentistă din secolele ulterioare avea să primească numele de Evul Mediu Întunecat. Desigur, această evoluție a fost ceva ce Carol cel Mare n-ar fi anticipat niciodată când a pus bazele Renașterii sale carolingiene.

◄ O sabie (stânga) din secolul al IX-lea, despre care tradiția spune că ar fi fost folosită de Carol cel Mare și un accesoriu de aur (sus) despre care se spune că a fost purtat de el. Folosirea generoasă a aurului și nestematelor la confecționarea unor asemenea obiecte vorbește de la sine despre bogăția Regatului franc.

UN POEM ÎN CINSTEA UNUI EROU ÎNFRÂNT
LUMEA DIN CÂNTECUL LUI ROLAND

Modelul pentru Roland

Carol cel Mare şi-a petrecut aproape toată viaţa în războaie. Viaţa sa va deveni subiect şi sursă de inspiraţie pentru opere de literatură în secolele ce vor urma. Cea mai reprezentativă lucrare dintre aceste compoziţii inspirate de Carol cel Mare este „Cântecul lui Roland", despre care se crede că a fost scris în Franţa în jurul anului 1100 d.Hr.

Acest lung poem epic este alcătuit din 291 de strofe. Cadrul poemului îl constituie înfrângerea din bătălia dată în trecătoarea Roncevaux, în anul 778 d.Hr., la sfârşitul campaniei lui Carol cel Mare în Hispania. Roland este în poveste nepotul lui Carol cel Mare, dar modelul său din viaţa reală se pare că ar fi fost Hruodland, prefectul mărcii Bretaniei (Hruodlandus Brittanici limitis Praefectus) – regiune din nord-vestul Franţei de azi. Acest personaj şi-a pierdut într-adevăr viaţa în bătălia de la Roncevaux, iar Einhard relatează despre el în biografia lui Carol cel Mare. Astfel, se poate spune că poemul „Cântecul lui Roland" are la bază evenimente istorice. Totuşi, detaliile legendei sunt destul de îndepărtate de evenimentele istorice reale.

Un vitraliu din catedrala din Chartres, înfăţişând o scenă din „Cântecul lui Roland".

Tragedia de la Roncevaux

În legendă, Carol cel Mare invadează şi cucereşte teritoriul Spaniei, care căzuse sub stăpânirea musulmană. Cu toate acestea, în dreptul oraşului Sarragossa (Zaragoza din zilele noastre), Carol cel Mare întâmpină o rezistenţă aprigă şi neîncetată din partea regelui sarazin local, Marsile (sau Marsilion). Marsile promite să se convertească la creştinism în schimbul păcii şi al întoarcerii lui Carol cel Mare în Francia (Franţa de azi). Totuşi, pacea a fost o înşelăciune, pusă la cale de tatăl vitreg al lui Roland, Ganelon. Ganelon complota de fapt să scape de Roland şi de prietenul său Oliver. Roland ajunge să conducă ariergarda armatei în retragere a lui Carol cel Mare, iar în trecătoarea Roncevaux, acesta şi douăzeci de mii de soldaţi creştini sunt prinşi într-o ambuscadă de o forţă armată musulmană net superioară. Roland, Oliver şi ceilalţi sunt masacraţi în timp ce Carol cel Mare şi restul armatei au trecut deja Munţii Pirinei şi au lăsat ariergarda în urmă. Când Carol cel Mare află ce s-a întâmplat, se întoarce şi-i masacrează pe musulmani. Trădătorul Ganelon este apoi ucis, iar trupul îi este dezmembrat în patru.

▲ Un monument închinat lui Carol cel Mare, amplasat pe locul străvechii bătălii din trecătoarea Roncevaux. Copii ale unor arme din acea vreme sunt încastrate în piatra monumentului.

Importanţa contextului istoric pentru tradiţie

Carol cel Mare nu este personajul principal din „Cântecul lui Roland" şi nu apare prea mult în text. Adevăraţii eroi ai poveştii sunt Roland, Oliver şi ceilalţi doisprezece pairi (cei mai loiali vasali nobili ai lui Carol cel Mare). Aşadar, de ce a fost Hruodland, prefectul mărcii Bretaniei, readus la viaţă două secole mai târziu în „Cântecul lui Roland", ca personaj titular? În pofida unor mari eforturi din partea cercetătorilor, răspunsul la această întrebare rămâne neclar. Totuşi, „Cântecul lui Roland" n-a apărut în jurul anului 1100 d.Hr.; povestea tragediei de la Roncevaux a început mai curând să circule oral în rândul populaţiei şi al clericilor din Regatul franc imediat după ce aceasta a avut loc. A intrat în tradiţia orală a menestrelilor şi a suferit multe înflorituri şi modificări în decursul următoarelor două secole.

În afară de „Cântecul lui Roland", care este astăzi binecunoscut, mai există multe alte legende care-l prezintă pe Roland ca personaj principal, în tradiţia unor ţări precum Germania şi Italia. În multe dintre aceste versiuni, Roland este înfăţişat ca fiind fiul nelegitim al lui Carol cel Mare. Mai există o tradiţie care-l descrie pe Roland ca fiind fiul nelegitim al soţiei lui Carol cel Mare cu un nobil. Cu toate acestea, după ce Carol cel Mare a fost sanctificat în cea de-a doua jumătate a secolului al XII-lea, aceste povestiri cu caracter imoral au dispărut din tradiţia orală. Deşi nu sunt bazate pe fapte istorice, aceste variante ale legendei sunt interesante prin modul în care prezintă diverse aspecte ale personajului lui Carol cel Mare aşa cum era el perceput înainte de a deveni o figură sfântă.

▲ O ilustraţie dintr-o carte de la începutul secolului al XIX-lea, înfăţişându-l pe Roland (dreapta) în timp ce moare. Cornul său de vânătoare şi sabia zac aruncate pe pământ, lângă el.

Cei care au visat la o unificare care să transceadă regiunile şi epocile istorice

Carol cel Mare visa să creeze un vast imperiu creştin. Credinţa şi aparent nesfârşitele campanii împotriva ţărilor vecine au fost metode le pe care le-a folosit pentru a-şi realiza visul. În timpul vieţii zbuciumate a lui Carol cel Mare au fost stabilite geografia politică a Europei Occidentale şi structura societăţii medievale, iar aceste progrese încă mai au influenţă asupra Europei de astăzi.

Papa care s-a aliat cu Carol cel Mare

Adrian I (772 d.Hr.-795 d.Hr.)

Carol cel Mare a avut multe raporturi importante cu câţiva papi succesivi. Dintre toţi, probabil cel mai important pentru domnia lui Carol cel Mare este Adrian I.

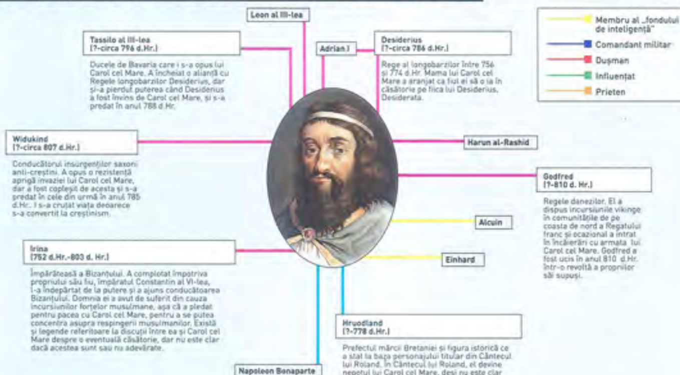
Adrian I s-a născut într-o familie de nobili romani. El a fost ales papă ca succesor al lui Ştefan al III-lea, în anul 772 d.Hr. Cam în această perioadă, Carol cel Mare a rupt pacea fragilă care fusese aranjată între Roma, Regatul longobarzilor şi Regatul franc. Papa s-a aliat cu Carol cel Mare şi a ales să şi-i facă duşmani pe longobarzi. Desiderius, regele longobarzilor, i-a sprijinit pe moştenitorii rivalului şi fratelui decedat al lui Carol cel Mare, Carloman. Papa Adrian nu voia să aibă nimic de-a face cu longobarzii şi i-a cerut lui Carol cel Mare să-i distrugă după ce au început să întreprindă incursiuni pe teritoriul papal.

Adrian a trecut Alpii şi s-a întâlnit cu Carol cel Mare pentru prima oară în anul 774 d.Hr.. El l-a numit pe Carol cel Mare apărătorul romanilor. După aceea, relaţia dintre Roma şi Regatul franc avea să evolueze în jurul axei legăturilor strânse create între Carol cel Mare şi Adrian.

Pe măsură ce aceste legături dintre Carol cel Mare şi Adrian deveneau mai strânse, relaţia dintre Papă şi Imperiul Bizantin avea să se schimbe în mod gradual. În acea perioadă existau multe teritorii în Peninsula italică, care se aflau sub hegemonie bizantină. Regatul longobarzilor era sub influenţă bizantină, ca şi oraşul Benevento, în sudul Italiei. Adrian nu a ridicat nici un fel de obiecţii la incursiunile lui Carol cel Mare în sfera de influenţă bizantină, ci chiar le-a încurajat. Era clar că Papa îşi schimbase loialitatea - dinspre Bizanţ spre Regatul franc. Cu toate acestea, Adrian I a murit în anul 795 d.Hr., iar Carol cel Mare a trebuit să aştepte să fie uns împărat de următorul papă, Leon al III-lea.

Când Carol cel Mare a aflat de moartea lui Adrian, se spune că a plâns ca şi cum şi-ar fi pierdut un frate sau un fiu. Carol cel Mare dorea influenţa spirituală a lui Adrian, iar Adrian râvnea la puterea militară a lui Carol cel Mare. Este uşor să credem că au format o alianţă numai din pur interes personal, dar este posibil şi să fi avut asemenea relaţii strânse datorită credinţei ambilor în Dumnezeu.

REȚEAUA DE LEGĂTURI PERSONALE

▲ Personalitățile din casetele pe fundal gri sunt prezentate în detaliu în acest capitol.

Călugărul care a făcut un om al culturii din Carol cel Mare

Alcuin (735? d.Hr.-804 d.Hr.)

Pe lângă faptul că a extins teritoriul Regatului franc, Carol cel Mare este cunoscut și pentru o altă realizare măreață: Renașterea carolingiană. Cea mai mare personalitate a Renașterii carolingiene a fost un călugăr născut în Britania (Anglia zilelor noastre) în jurul anului 735 d.Hr.: Alcuin.

Alcuin era profesor în York, dar în anul 782 d.Hr. a vizitat Italia. Acolo l-a întâlnit pe Carol cel Mare, care l-a invitat să vină în Regatul franc și să-l sprijine să înființeze noul sistem educațional. El a devenit conducătorul academiei lui Carol cel Mare de la Aachen în același an. Cu sprijinul lui Carol cel Mare, a implementat multe politici educaționale noi. El a depus de asemenea multe eforturi de cultivare a noilor membri ai clerului. În anul 796 d.Hr. a devenit starețul abației Saint Martin din Tours. Deși se afla acolo, era de la sine înțeles că Alcuin va continua să-i slujească lui Carol cel Mare drept sfetnic, ori de câte ori acesta avea să aibă nevoie de sfatul său.

Carol cel Mare a studiat personal domenii precum matematica, astronomia și logica, sub îndrumarea lui Alcuin. Încă se mai păstrează consemnări ale discuțiilor despre retorică purtate de Alcuin și Carol cel Mare. Alcuin a fost un mare profesor, atât individual, pentru Carol cel Mare, cât și pentru Regatul franc în ansamblul său.

Probabil cea mai mare realizare a lui Alcuin în cadrul Renașterii carolingiene a fost reforma sa privind scrierea. Alfabetul utilizat haotic a primit forme standardizate datorită eforturilor lui Alcuin. O altă realizare importantă a lui Alcuin a fost să-l îndrume pe Carol cel Mare spre a transforma ideologia creștină în temelia pe care avea să-și construiască regatul. Influența lui Alcuin asupra lui Carol cel Mare a fost astfel nu doar de ordin cultural, ci și religios și politic.

Alcuin a fost profesorul mai multor elevi importanți, printre care Einhard, care va scrie mai târziu prima biografie a lui Carol cel Mare. Alcuin, care a condus Regatul franc spre Renașterea carolingiană și i-a servit drept profesor lui Carol cel Mare însuși, a murit în anul 804 d.Hr., același an în care saxonii au fost în cele din urmă supuși.

Papa care l-a încoronat pe Carol cel Mare

Leon al III-lea (?-816 d.Hr.)

Leon al III-lea a fost ales să devină papă după moartea lui Adrian I în anul 795 d.Hr. Totuși, pentru că se născuse într-o familie de origine inferioară, el a stârnit antipatia apropiaților predecesorului său, care fusese de viță nobilă. Această facțiune a acționat împotriva lui Leon în anul 799 d.Hr. După ce a fost capturat de aceștia, el a reușit să scape și a fugit să caute ajutor la Carol cel Mare. S-a întors la Roma anul următor sub protecția oștenilor franci și a început să se gândească la o modalitate de a-l răsplăti pe Carol cel Mare pentru ajutorul dat. El a hotărât să-l ungă pe Carol cel Mare împărat al romanilor.

Adrian, cel care fusese papă anterior, și Carol cel Mare acționaseră de pe poziții egale, dar Carol cel Mare va ajunge să ocupe o poziție superioară în timpul pontificatului lui Leon al III-lea. Carol cel Mare nu a fost foarte receptiv în a accepta oferta lui Leon al III-lea de a-l încorona. Situația politică din acea perioadă avea să devină mult mai complicată în cazul în care Carol cel Mare ar fi ajuns la statutul imperial, așa că ezita întrucâtva să accepte această onoare.

Este ușor de crezut că Leon al III-lea a intenționat să-l flateze pe Carol cel Mare pentru a-și vedea satisfăcute propriile sale interese. Totuși, realizările lui Leon al III-lea în calitate de papă nu au fost deloc nesemnificative. El a soluționat disputa privind partajarea puterii între autoritățile laice și biserică, ce constituia o problemă în Italia în acea vreme și s-a implicat activ în reprimarea activităților ereticilor. Alianța sa cu Carol cel Mare i-a permis de asemenea să apere teritoriile papale, punându-le la adăpost de atacurile din exterior și a sporit reputația Bisericii Catolice prin comparație cu cea a Bisericii Ortodoxe Răsăritene a Bizanțului. Leon al III-lea a murit la doi ani după Carol cel Mare, în anul 816 d.Hr. și a fost sanctificat ulterior datorită realizărilor înfăptuite în timpul vieții.

Marele calif care admira Imperiul creștin al lui Carol cel Mare

Harun al-Rashid (766 d.Hr.-809 d.Hr.)

Harun al-Rashid a fost un calif din cea de-a doua mare dinastie a Imperiului arab, cea Abbasidă, care a înlăturat de pe tron dinastia predecesoare – Omeiazii. El a avut adesea altercații cu vecinul său din nord-vest, Bizanțul, și a înfrânt armata acestuia în anul 797 d.Hr. și 806 d.Hr.. În timpul luptelor cu Bizanțul din anul 801 d.Hr., Harun al-Rashid a trimis emisari să se întâlnească cu proaspăt încoronatul împărat Carol cel Mare, pentru a pune bazele unei relații de prietenie cu conducătorul francilor. O asemenea alianță avea să-i ofere mari avantaje în lupta sa cu Bizanțul. Se spune că Harun al-Rashid vorbea adesea cu un mare respect despre Carol cel Mare.

Harun al-Rashid s-a născut în anul 766 d.Hr., fiind fiul celui de-al treilea calif, al-Mahdi. Fratele său i-a urmat tatălui lor pe tronul de calif, dar a murit otrăvit. Harun al-Rashid i-a luat locul fratelui său și a devenit cel de-al cincilea calif în anul 786 d.Hr. El a transformat Bagdadul în capitala sa. Domnia lui a fost o epocă de aur pentru teritoriul său, ale cărui granițe s-au întins până la fluviul Indus în est și până în Africa de Nord în vest.

Harun al-Rashid a sporit importanța puternicei familii Barmakide, până acolo încât membrii acelui clan au ajuns aproape să monopolizeze funcțiile politice importante din imperiul său. Barmakizii erau puternic interesați de literatură și mulți dintre ei aveau să devină poeții de curte ai califatului. Datorită eforturilor lor, literatura a înflorit sub conducerea lui Harun al-Rashid. Faimoasa poveste a celor 1001 de nopți se petrece în lumea arabă a acestei epoci și Harun al-Rashid însuși apare frecvent în poveste.

În anul 803 d.Hr., Barmakizii au căzut în dizgrația lui Harun al-Rashid. După aceea au continuat să izbucnească revolte regionale împotriva lui Harun al-Rashid și a califatului său. Harun al-Rashid a condus chiar el campanii de înăbușire a acestor tulburări, dar în timpul participării la una dintre ele, desfășurată în Iran în anul 809 d.Hr., s-a îmbolnăvit și a murit.

Cărturarul care a scris o biografie a lui Carol cel Mare

Einhard (770? d.Hr.-840 d.Hr.)

Einhard a fost autorul primei relatări credibile a vieții lui Carol cel Mare, „Vita Karoli Magni" („Viața lui Carol cel Mare"). El s-a născut în partea de răsărit a Regatului franc, în jurul anului 770 d.Hr. Se spune că provenea dintr-o familie de nobili înstăriți, dar de la o vârstă fragedă a aspirat să devină membru al clerului și a fost educat la Fulda, un centru de învățământ din Regatul franc.

Carol cel Mare a strâns talente din întreaga Europă, care să-l ajute să-și dezvolte regatul. Einhard a fost unul dintre acești bărbați talentați aleși de Carol cel Mare și care s-a îndreptat spre palatul din Aachen în anul 791 d.Hr. Acolo avea să studieze în continuare sub îndrumarea marelui Alcuin și să-și manifeste frecvent marele său talent. Alcuin nu cunoștea doar limba latină, ci și greaca, o limbă pe care în acea perioadă o înțelegeau foarte puțini oameni din Regatul franc. Alcuin l-a considerat pe Einhard unul dintre cei mai străluciți elevi ai săi.

Einhard nu a fost doar o personalitate culturală. El a manifestat talent și pentru afaceri politice atunci când a luat parte la o misiune diplomatică trimisă de Carol cel Mare să-l viziteze pe papă în anul 806 d.Hr.. Einhard avea să slujească în multe catedrale și biserici, dar nu va ocupa niciodată o funcție importantă în administrația francilor.

Există multe teorii despre perioada pe care Einhard a petrecut-o scriind „Vita Karoli". Cea mai răspândită opinie este că a început să o scrie după Carol cel Mare a murit și a terminat-o între anii 830 d.Hr. și 836 d.Hr. Se poate deduce că el a idealizat cultura Imperiului Roman, modelându-și propria proză după stilul scriitoricesc al marilor autori romani, precum juristul Cicero.

După moartea lui Carol cel Mare, Einhard a rămas în slujba lui Ludovic cel Pios, dar nu a putut suferi disputele privind succesorul lui Carol cel Mare. S-a folosit de boală ca pretext pentru a se muta într-un orășel mic de la țară, din împrejurimile Aachen-ului, unde a dus un trai liniștit într-o biserică construită de el. Dedicându-și restul vieții scrisului și slujirii lui Dumnezeu, va continua să trăiască acolo până la moarte, în luna martie a anului 840 d.Hr.

Împăratul Franței, cel care a cucerit o mare parte din Europa

Napoleon Bonaparte (1769-1821)

Se pare că șirul de personalități care afirmau, asemenea lui Carol cel Mare, că vor aduce ordine în Europa Occidentală, nu are sfârșit. Probabil cel mai faimos dintre aceștia a fost Napoleon Bonaparte, care s-a născut pe insula Corsica din Marea Mediterană în anul 1769.

În timpul Revoluției Franceze, ca ofițer de armată, a arătat mult discernământ în calitate de conducător al unor campanii împotriva țărilor care au încercat să se amestece în treburile interne ale francezilor În timpul haosului care a urmat după Revoluție, Napoleon va continua să câștige pentru Franța multe victorii peste hotare. În anul 1799, el a intervenit în Republica Franceză și a preluat controlul asupra țării printr-o lovitură de stat.

Napoleon și-a continuat expedițiile de cucerire a Europei. El l-a folosit pe Carol cel Mare drept model pentru campaniile sale de cucerire. În anul 1804, Napoleon l-a chemat pe Papă la Paris ca să-l ungă împărat. Aceasta se voia un echivalent al încoronării lui Carol cel Mare de către Leon al III-lea în anul 800 d.Hr. Napoleon a realizat acest artificiu ca să capete statutul de succesor al lui Carol cel Mare și ca să-și legitimeze campania de unificare a Europei. Doi ani mai târziu, Napoleon a distrus Sfântul Imperiu Roman (de națiune germană), care se considera moștenitorul de drept al lui Carol cel Mare. Teritoriul fostului Regat franc al lui Carol cel Mare se afla acum sub controlul lui Napoleon. Totuși, hegemonia lui Napoleon peste Europa nu avea să dureze prea mult. El a eșuat într-un atac asupra Angliei și a fost forțat să abdice din postura de împărat după o dezastruoasă invazie a Rusiei în anul 1814. A reușit să redevină temporar împărat în anul următor, dar a fost repede înlăturat încă o dată de pe tron. A murit în exil pe insula Sfânta Elena, în anul 1821.

Douăsprezece secole de speranțe pentru o Europă unită

Moartea lui Carol cel Mare a dus, de asemenea, la diviziuni în cadrul uriașului său imperiu, dar aceste diviziuni aveau să creeze un fel de prototip pentru geografia politică a Europei moderne. De asemenea, Europa Occidentală devenind regiunea de unde era condusă întreaga lume, realizările lui Carol cel Mare aveau să capete importanță pentru istoria lumii întregi, și nu doar a Europei. Din Evul Mediu și până în timpurile moderne, Europa avea să supraviețuiască unor nenumărate războaie, iar în prezent se îndreaptă spre genul de uniune la care visa Carol cel Mare.

▲ Un tablou înfățișându-l pe Napoleon stând în picioare în fața tronului lui Carol cel Mare, realizat de artistul francez Henri-Paul Motte. Coroana lui Carol cel Mare este așezată în partea superioară a tronului.

Europa născută din divizarea imperiului

După ce a murit Carol cel Mare, succesorul său pe tronul de împărat, Ludovic cel Pios, precum și Pepin, regele Italiei, aveau să preia controlul asupra vastului său imperiu. Așa cum o sugerează și numele său – cel Pios, Ludovic a fost un împărat pașnic și un credincios evlavios. Deși se părea că sub domnia lui Ludovic cel Pios idealul lui Carol cel Mare referitor la un imperiu creștin care să aibă la temelie cuvântul Domnului avea să se apropie și mai mult de îndeplinire, de fapt imperiul a început să facă primii pași spre dizolvare.

În anul 817 d.Hr., Ludovic a dat decretul imperial Ordinatio Imperii, în care își expunea planurile unei succesiuni bine puse la punct. Fiul său cel mai mare, Lothar, avea să-i succeadă la tronul de împărat, cel de-al doilea fiu al său, Pepin, era desemnat drept regele Aquitaniei, iar Ludovic, cel mai mic fiu, era numit regele Bavariei. Regele Italiei avea să fie nepotul său, Bernard, fiul fostului rege al Italiei și frate al său Pepin. Cu toate acestea, decretul nu avea să fie executat conform planului. În anul 818 d.Hr., consoarta lui Ludovic a murit. El s-a recăsătorit în anul următor, iar noua sa împărăteasă i-a născut un alt fiu. Ludovic i-a dat numele de Karl, după tatăl său Carol cel Mare [Karl fiind versiunea originală germanică a numelui Carol, care a stat la baza celui de Carol cel Mare]. Lui Karl însă nu-i mai rămăsese nici un teritoriu drept moștenire, deoarece toate ținuturile fuseseră date celorlalți fii și nepotului tatălui său, prin Ordinatio Imperii.

Mama lui Karl a început să-i ceară lui Ludovic un teritoriu care să-i rămână ca moștenire fiului ei. Ludovic a fost de acord și a aranjat lucrurile astfel încât Karl să preia regiunea centrală a Regatului franc. Această situație a avut rolul unui catalizator pentru izbucnirea luptelor teritoriale între fiii săi.

Disputele teritoriale își aveau originea în însăși existența fiului cel mai mic al lui Ludovic, Karl, precum și în faptul că Ludovic s-a lăsat mânat de instinctul său patern de a acorda teritorii tuturor fiilor săi, inclusiv lui Karl. Primul care a protestat a fost Lothar, care se așteptase să primească drept moștenire cel mai mare teritoriu, așa cum fusese indicat în Ordinatio Imperii. După aceea aveau să se facă și să se desfacă tot felul de alianțe între Ludovic și fiii săi, dat fiind că toți se luptau pentru putere, iar țara a căzut într-o stare de haos și de război civil. Lui Ludovic îi era imposibil să fie obiectiv în modul de a trata aceste dispute cu fiii săi; instinctele sale paterne făceau să fie astfel. El a murit în anul 840 d.Hr., lăsând conflictul nerezolvat.

Lupta dintre copiii săi avea să se prelungească până în anul 843 d.Hr., când a fost în sfârșit aplanată

▼ Fiul lui Ludovic, Karl, cunoscut în popor sub numele de Carol cel Pleșuv, a devenit regele Franciei de Vest. Nașterea sa ca ultimul dintre fiii lui Ludovic cel Pios a acționat ca un catalizator pentru dizolvarea Regatului franc al lui Carol cel Mare.

▸ Un sicriu splendid din aur, realizat pentru comemorarea canonizării lui Carol cel Mare, în timpul domniei sfântului împărat roman Frederic I, în secolul al XII-lea. Au fost necesari cincisprezece ani ca să fie terminat, și este păstrat în prezent în Catedrala din Aachen.

▾ Jurământul de la Strasbourg a constituit o alianță împotriva lui Lothar, semnată în anul 842 d.Hr. între Ludovic al II-lea și Carol cel Pleșuv. Se spune că este cel mai vechi document scris în franceză, care s-a păstrat până în zilele noastre. Anul următor, Ludovic al II-lea, Carol cel Pleșuv și Lothar aveau să se strângă laolaltă pentru a semna Tratatul de la Verdun.

prin Tratatul de la Verdun. Lothar a primit titlul de împărat, partea centrală a Regatului franc și regatul Italiei. Acest domeniu avea să poarte denumirea de Francia centrală. Ludovic, cel de-al treilea fiu, a căpătat un domeniu ce se întindea în est din Bavaria până în Saxonia, corespunzând în linii mari Germaniei occidentale din zilele noastre. Acesta avea să fie cunoscut sub numele de Francia de Răsărit. Pepin, al doilea fiu și regele Aquitaniei, a murit în anul 838 d.Hr. iar teritoriul său i-a fost cedat lui Karl, cel mai mic fiu al lui Ludovic cel Pios. Acesta avea să poarte numele de Francia de Apus. După ce Karl a devenit rege, a ajuns să fie cunoscut în popor sub numele de Carol cel Pleșuv. Lothar a murit în anul 855 d.Hr., iar succesorul său, Ludovic al II-lea, s-a dedicat guvernării Italiei. Tratatul de la Meerssen l-a înlocuit pe cel de la Verdun în anul 870 d.Hr.. Imperiul Carolingian a fost împărțit între fiii lui Ludovic cel Pios care rămăseseră în viață: Carol cel Pleșuv și Ludovic al II-lea. Conturul celor trei mari puteri central-europene – Italia, Germania și Franța – poate fi deja întrevăzut începând cu această împărțire din anul 870 d.Hr.

Se spune adesea că Europa așa cum o cunoaștem astăzi a fost „făurită" de Carol cel Mare. Cu toate acestea, adevăratul „prototip" al Europei moderne a prins contur după moartea sa. Se poate afirma că dizolvarea Imperiului Carolingian pe care îl crease el a trasat conturul de bază pentru geografia politică de mai târziu a Europei.

Calea spre sfințenie

Sângele carolingian avea să fie diluat treptat după moartea lui Carol cel Mare. Când Ludovic al II-lea a murit în Italia în anul 875 d.Hr., dinastia carolingiană a fost întreruptă brusc în acea regiune. Carolingienii s-au stins și în Francia de Răsărit după moartea lui Ludovic al IV-lea, la începutul secolului al zecelea. Sfârșitul lui Ludovic al V-lea în cea de-a doua parte a secolului al zecelea avea să marcheze dispariția carolingienilor și din Francia de Apus.

În Francia de Răsărit o dinastie saxonă s-a ridicat să-i înlocuiască pe carolingieni și Otto I a fost uns împărat al romanilor de către Papă. Acest moment istoric este considerat nașterea Sfântului Imperiu Roman de Națiune Germană; Austria și Germania aveau să fie două puteri apărute ulterior din Sfântul Imperiu Roman. Între timp, în Francia de Apus, deși carolingienii au rămas pe tron o perioadă mai îndelungată, puterea aparținea de fapt din ce în ce mai mult conților regionali. Din rândul acestor nobili s-au ridicat Robertienii, predecesorii renumiților regi Capețieni de mai târziu. Aceștia s-au angajat într-o luptă pentru putere cu dinastia carolingiană și au copleșit-o în cea de-a doua jumătate a secolului al zecelea. Regatul Franței avea să fie creat în urma acestei preluări a puterii, Hugo Capet fiind desemnat ulterior atât prin denumirea „ultimul rege franc", cât și prin cea de „primul rege al Franței".

Totuși, nu era ultima oară când lumea auzea de Carolingieni. Ludovic al VII-lea, un membru al dinastiei capețiene care-i înlăturase pe Carolingieni, a devenit regele Franței în anul 1137 d.Hr. și și-a luat o soție care avea sânge carolingian. Fiul lor, regele Filip al II-lea, avea să se căsătorească la rândul lui cu o femeie cu descendență carolingiană. Fiul acestora avea să fie bine primit de poporul francez, care vedea în băiat un succesor al lui Carol cel Mare, prin faptul că moștenise sângele carolingian atât de la mama, cât și de la tatăl său.

După cum se poate deduce din popularitatea „Cântecului lui Roland", Carol cel Mare continua să fie iubit și respectat de poporul francez. Când Carolingienii s-au unit prin căsătorie cu dinastia capețiană, aceasta din urmă a căpătat legitimitate, în calitate de succesoare a lui Carol cel Mare și și-a pierdut stigmatul de uzurpatoare a Carolingienilor.

Se pare că a existat o procesiune nesfârșită de conducători germani care s-au considerat moștenitorii lui Carol cel Mare și au dorit să unească întreaga Europă. Când Otto I a fost încoronat drept primul sfânt împărat roman în anul 962 d.Hr., el aspira să reînvie imperiul creștin al lui Carol cel Mare și se considera de fapt adevăratul destinatar legitim al moștenirii lui Carol cel Mare. Carol cel Mare pare să fi avut o însemnătate specială pentru sfinții împărați romani. Curând a apărut o mișcare de canonizare a lui Carol cel Mare pentru eforturile sale de a apăra creștinătatea de incursiunile celor de alte credințe, precum și pentru succesele sale de convertire a popoarelor vecine la creștinism. Carol cel Mare a fost canonizat în cele din urmă în anul 1165 d.Hr., sub domnia sfântului împărat roman Frederic I. Cam în această perioadă „Cântecul lui Roland" a început să devină popular în Germania.

Din cele expuse mai sus se poate înțelege următorul lucru: Carol cel Mare a pus temelia pentru întemeierea ulterioară a regatului Franței, precum și a Sfântului Imperiu Roman, care la rândul său avea să se transforme în cele două mari puteri germane – Austria și Germania.

▲ „Napoleon traversând Alpii", lucrarea reprezentativă a pictorului francez Jacques-Louis David. Numele lui Bonaparte, Alexandru și Carol cel Mare sunt înscrise în stâncile vizibile în pictură.

▼ Mormântul lui Carol cel Mare din Catedrala din Aachen a fost deschis de Otto al III-lea în anul 1000 d.Hr.. Se spune că cei prezenți la fața locului au fost șocați de faptul că trupul lui Carol cel Mare încă mai stătea drept în jilțul său, neschimbat față de modul în care arăta în timpul vieții.

Evul Mediu Întunecat și epoca modernă

După apariția Renașterii în secolele ce au urmat, era medievală avea să fie cunoscută sub denumirea de Evul Mediu Întunecat, o perioadă în care libertatea era reprimată de dominația bisericii creștine. Din această perspectivă, Carol cel Mare a fost cel care a desăvârșit societatea medievală ulterior denumită Evul Mediu Întunecat. El a introdus principiile creștinismului ca idealuri fundamentale pe baza cărora avea să fie construit imperiul său și i-a făcut pe clerici supraveghetorii administrației acestui imperiu. Astfel a fost diminuată puterea conducătorilor laici, o parte din ea fiind pusă în mâinile oamenilor bisericii. Aceștia

aveau să devină absolutiști în interpretarea pe care o dădeau creștinismului și aveau să înceapă reprimarea libertăților. Astfel, se va ajunge la o stare de fapt diametral opusă atmosferei liberale create de Carol cel Mare și de Alcuin.

Cu toate acestea, nu există nici o îndoială că politica lui Carol cel Mare nu ar fi dus indirect la epoca numită Evul Mediu Întunecat. Totuși, în politica sa sunt și multe elemente mai specifice lumii moderne decât celei din Evul Mediu Întunecat.

Când Regatul franc, care deja avea un specific agricol, a anexat teritoriile învecinate - Saxonia și Bavaria, influența francilor a dus la înmulțirea fermelor din aceste regiuni. Carol cel Mare nu a răspândit doar creștinismul în întreaga Europă, ci și practici agricole extrem de productive. Această agricultură productivă avea să asigure sprijinul necesar pentru dezvoltarea unor orașe mari, precum și pentru apariția unei clase urbane de consum. Centrele urbane vor deveni la rândul lor focare ale liberalismului și ale altor ideologii asociate cu societatea modernă. Carol cel Mare poate că a determinat în mod involuntar apariția Evului Mediu Întunecat, dar a pus și bazele orașelor moderne.

Așa-ziși succesori ai lui Carol cel Mare aveau să își facă apariția și în epoca modernă, care a urmat după Evul Mediu Întunecat. Dintre ei, Napoleon este cea mai remarcabilă personalitate. Nu este greu să ne imaginăm că Napoleon și-a modelat personalitatea după Carol cel Mare, deoarece el visa să cucerească întreaga Europă. De fapt, după ce Napoleon a devenit împărat, a vizitat mormântul lui Carol cel Mare. În faimoasa pictură a lui Jacques-Louis David „Napoleon traversând Alpii", numele lui Carol cel Mare și al celuilalt cuceritor faimos, Alexandru cel Mare, sunt înscrise în stâncile de la picioarele calului lui Napoleon. Era clar că celebritatea de cuceritor a lui Carol cel Mare nu se stinsese în Evul Mediu, continuând să existe și în epoca modernă, până în zilele lui Napoleon.

O uniune a Europei devine realitate

După ce dominarea Europei de către Napoleon a luat sfârșit dezamăgitor de repede, Europa avea să intre în mod frecvent în război, cu prețul a extrem de multe victime umane, precum și al distrugerilor fizice. Se părea că ideea unei uniuni a Europei era ceva foarte îndepărtat de situația reală. Totuși, la sfârșitul Războiului Rece, a părut iarăși că Europa ar putea fi în cele din urmă unită. Comunitatea economică europeană a fost restructurată și transformată într-un organism numit Uniunea Europeană în anul 1993. Aceasta nu era o simplă organizație economică, precum comunitatea care o precedase; o monedă unică avea să intre în folosință în aproape toate țările din Uniunea Europeană, iar granițele dintre națiuni aveau să se deschidă mai liber. De asemenea, țările din Uniune intenționează să coopereze pentru a aduce pacea și stabilitatea în regiune. În prezent, o veritabilă uniune a statelor europene devine realitate. Vechile monede precum francul francez și marca germană au fost abolite iar noua monedă unică, euro, a fost introdusă în ianuarie 2002. Unificarea Europei, pe care Carol cel Mare nu a putut s-o realizeze prin metode marțiale, devine acum realitate printr-un proces pașnic.

Maastricht, Olanda, locul în care s-a semnat Tratatul prin care a fost înființată Uniunea Europeană în anul 1992. Orașul se află la mică distanță de străvechiul oraș central al lui Carol cel Mare, Aachen.

100 DE PERSONALITĂȚI

Oameni care au schimbat destinul lumii

CAROL CEL MARE

ISSN 1791-0765

9 771791 076000 40

DeAGOSTINI